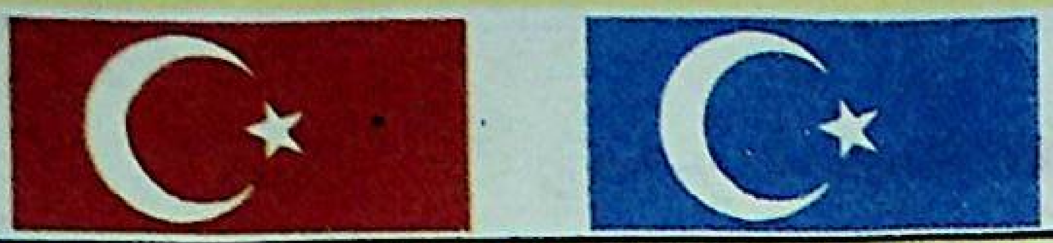

مىللىتىمىز تۈرك، دىنىمىز ئىسلام، ۋەتىنىمىز شەرقىي تۈركىستان

شەرقىي تۈركىستان

ŞARKİ TÜRKİSTAN

ئايلىق سىياسىي گېزىت

Aylık Siyasi GAZETE

1997

3 - ئاي

22، 23 - سان «ياۋروپا شەرقىي تۈركىستان نەشرىيات مەركىزى» نەشر قىلدى

«ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىن ۋەخپى» نى قۇرۇش توغرىسىدا

مەرھۇم دادىمىزنىڭ ئەڭ چوڭ ئارزۇلىرىدىن بىرى، تۈرك دۇنياسىنىڭ مەركىزى بولغان تۈركىيەدە، قولىمىزدىكى شەرقىي تۈركىستان ئارخىپ ماتېرىياللىرىنى، تارىخىي ماتېرىياللار بىلەن تارىخىي ھۆججەتلىرىنى ساقلايدىغان كىچىك بىر مۇزېيى يەنى كۇتۇپخانا قۇرۇش ئىدى.

داۋامى 2-بەتتە

ئەركىن ئالپتېكىن چېچەنىستانغا زىيارەتتە بولدى

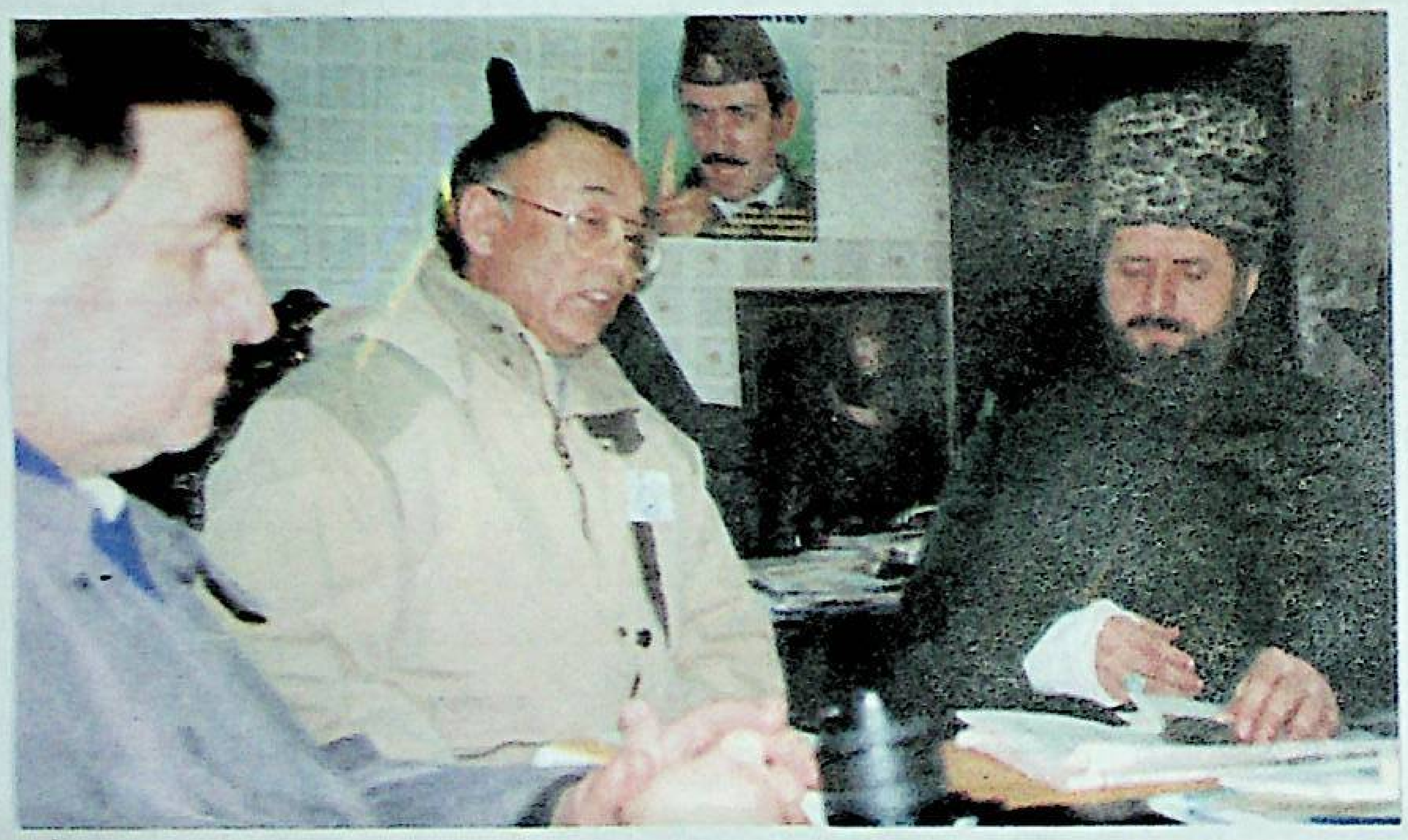

ئۆز خەۋىرىمىز: بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتىدا ۋەكىلى بولمىغان مىللەتلەر تەشكىلاتىنىڭ رەئىسى ئەركىن ئالپتېكىن چېچەنىستان ھۆكۈمىتىنىڭ تەكلىپىگە بىنائەن خەلقئارالىق 15 كىشىلىك ھەيئەت تەشكىل قىلىپ 1997 - يىل 1 - ئاينىڭ 27 - كۈنى چېچەنىستاننى زىيارەت قىلدى ھەمدە سايلامنى كۆزدىن كەچۈردى.

ئەركىن ئالپتېكىن سايلامدىن كېيىن، چېچەنىستاننىڭ يېڭى پايتەختى جەۋھەر قەلئە (كونا ئىسمى گروزنىي) دە مۇخبىرلارنى كۈتۈۋېلىش يىغىنى ئۆتكۈزدى. ئۇ مۇخبىرلارغا چېچەنىستان خەلقىنىڭ ھەرخىل قىيىنچىلىقلارنى يېڭىپ، بۇقېتىمقى سايلامنى دېموكراتىك سايلام بويىچە ھەممىلىك بىلەن توسالغۇسىز ئۆتكۈزگەنلىكىنى، سايلام نەتىجىسى چېچەن خەلقىنىڭ ئارزۇسىغا ئۇيغۇن بولغانلىقىنى ئاڭلاتتى. شۇنداقلا چېچەنىستان خەلقىنىڭ قەھرىمان، سوغۇق ۋە قاتتىق قىيىنچىلىقلارغا قارىماي، ئۆز تەقدىرىنى ئۆزى بەلگىلەشتىن ئىبارەت دېموكراتىك سايلامغا بولغان قىزغىنلىقىدىن قاتتىق تەسىرلەنگەنلىكىنى بىلدۈردى.

ئەركىن ئالپتېكىن يەنە مۇنداق دېدى: چېچەنىستان خەلقى 1991 - يىلى ئومۇمىي خەلق سايلىمى ئارقىلىق مۇستەقىللىقىنى ئېلان قىلدى. 1993 - يىلى رۇسىيە فېدېراتسىيەسىنىڭ رەئىسىنى سايلاش-

داۋامى 3-بەتتە

تۈركىيەدە كوممۇنىست خىتايغا قارشى ھەرىكەت جانلانماقتا

ئۆز خەۋىرىمىز: بۇيىل 2 - ئاينىڭ 4 - كۈنى شەرقىي تۈركىستاننىڭ غۇلجا شەھىرى قارادۆڭ مەھەللىسىدىكى مەسچىتتە رامىزان ئېيىنىڭ قەدىر كېچىسى مۇناسىۋىتى بىلەن 30 غا يېقىن ئۇيغۇر ئاياللىرى قۇرئان ئوقۇۋاتقاندا، كوممۇنىست دېكتاتورا تارماقلىرىنىڭ ئادەملىرى كېلىپ ئۇلارنى تۆمۈر كالتەكلەر بىلەن دۇمبالاپ مەسچىتتىن شەھەرلىك ساقچى ئىدارىسىگە ئېلىپ كەتكەن. بۇ ئەھۋالدىن خەۋەر تاپقان مەھەللە ئاھالىلىرى تۇتۇپ كەتكەن ئاياللارنى قويۇپ بېرىشنى تەلەپ قىلىپ ساقچى ئىدارىسىگە يېتىپ كەلگەچ، كوممۇنىست ساقچىلىرى قاراپ تۇرۇپلا بىگۇناھ 3 ئۇيغۇر ئايالنى ئۆلتۈرۈۋەتكەن.

داۋامى 3-بەتتە

جۇمھۇرىيەتلىك «ئىتتىپاق» جەمئىيىتىنىڭ 3 - نۆۋەتلىك قۇرۇلتىيى مۇۋەپپەقىيەتلىك ئېچىلدى

داۋامى 4-بەتتە

« ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىن ۋەخپى » نى قۇرۇش توغرىسىدا

بېشى 1-بەتتە

لېكىن ، ئۇ ۋاتىناش قازاسىدىن كېيىن ، كۆز نۇرىدىن تەۋەررۇجە ئايرىلدى ۋە ياشانغانلىق سەۋەبى بىلەن بۇ ئارزۇسىغا يېتەلمىدى . ئۇنىڭ پىكىر ۋە كۈرەش پەلسەپىسىنى ۋارىسىمىزغا تەتبىقلاشتا باشتىن ئاخىرى چىڭ تۇرۇپ ، ئىرادىسىگە ۋارىسلىق قىلىپ ، ئارزۇسىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ئۈچۈن ، مەرھۇمنىڭ پەرزەنتى ۋە شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ ئەۋلادى بولۇش سالاھىيىتىمىز بىلەن « ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىن ۋەخپى » نى رەسمىي قۇرۇپ چىقتۇق . شۇنداقلا ۋەخپىنىڭ نىزامنامىسى 1996 - يىل 11 - ئاينىڭ 4 - كۈنى ئىستانبۇل ئاسلىيە مەھكىمىسى تەرىپىدىن تەستىقلىنىپ ، نوتارلىق (كۆۋالىق) تىن رەسمىيەتكە ئېلىنىدى ھەمدە تۈركىيە جۇمھۇرىيىتى ۋەخپلەر باش مۇدىرلىكىگە يوللاندى .

ئەگەر ، تۈركىيە جۇمھۇرىيىتى ۋەخپلەر باش مۇدىرلىكى ، بەزى سەۋەپلەر تۈپەيلىدىن ۋەخپىنىڭ ئەمەللىشىشكە رۇخسەت قىلمىسا ، ھەر ئېھتىمالغا قارشى ياۋروپا دۆلەتلىرىنىڭ بىرىدە قۇرۇشقا تەييارلىق قىلىپ قويدۇق ۋە چوقۇم قۇرۇپ چىقىمىز .

بەزى خەيرىخاھ شەرقىي تۈركىستانلىق ھەمشەرلەر بىلەن تۈركىيىلىك قېرىنداشلار 1981 - يىل 4 - ئاينىڭ 25 - كۈنى مەرھۇم ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىن نامىغا شەرقىي تۈركىستان ۋەخپىنىڭ ئىشخانىسى قىلىپ ئىشلىتىۋاتقان ھازىرقى ئۆيىنى (ئىستانبۇل ئاقساراي كوچىسىدا) ئېلىپ بەرگەنىدى . دادىمىزنىڭ ۋاپاتىدىن كېيىن ، ئىستانبۇل تاپۇ (مۈلۈك) ئىدارىسى « تۈركىيە جۇمھۇرىيىتىنىڭ مىراس قانۇنىغا ئاساسەن ، باشقىلارنىڭ دادىمىز ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىن نامىغا ئېلىپ بەرگەن ئاقسارايدىكى ئۆي سىلەرگە قالغان مىراس بولۇپ ھېساپلىنىدۇ . سەئۇدى ئەرەبىستاندىكى ئۆيىنى ئېلىشقا ھەسسە قوشقان بەزى ئادەملەرنىڭ مەھكىمىزگە ئەۋەتكەن خېتى ۋە دادىلارنىڭ بەرگەن تىل خېتى قانۇن كۈچىگە ئىگە ئەمەس ...» دەپ 1996 - يىل 6 - ئاينىڭ 20 - كۈنى ئۆيىنى بىزگە قانۇنىي مىراس قىلىپ ئۆتكۈزۈپ بەردى . لېكىن ، بىز ئۆيىنى تەكرار « ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىن ۋەخپى » گە بەخش قىلدۇق ، ھەمدە مەرھۇم ئاتىمىزنىڭ بىزلەرگە قالدۇرغان 40 مىڭ دوللارنى دەسلەپكى قەدەمدە ۋەخپىنىڭ ئىشلىرى ئۈچۈن ئايرىدۇق . بۇنىڭ بىلەن ئۆي بىزنىڭ شەخسىي مۈلكىمىز ھېسابىدىن چىقىپ ، مەڭگۈ شەرقىي تۈركىستان داۋاسىنى يۈرۈتىدىغان بىر ئورۇن ھېسابىدا ۋەخپىگە ئۆتتى ۋە ھېچكىم ئۇ ئۆيىنى ئۆز ئالدىغا ساتالمايدۇ .

ۋەخپىنى قۇرۇشنىڭ سەۋەبى

« ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىن ۋەخپى » نى قۇرۇشتا تۇرغۇن سەۋەبلەر ئىچىدە ئەڭ مۇھىم بولغىنى تۆۋەندىكىلەردىن ئىبارەت :

بىرىنچىدىن ، رەھبەرلىكىنىڭ ۋاپاتىدىن كېيىن ، خېلى كۆپ شەرقىي تۈركىستانلىق ۋەتەنداشلار بىلەن تۈركىيەدىكى مىللەتچى (تۈركلۈك) خەلقى بىزگە « ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىن ۋەخپى » قۇرۇشنى تەشۋىق قىلدى .

ئىككىنچىدىن ، مەرھۇمنىڭ ۋاپاتىدىن بۇرۇن ۋە كېيىن ، تۈركىيەنىڭ 15 تىن ئارتۇق ۋىلايەت ، شەھەر ، ناھىيە ۋە يېزا - كەنت ھۆكۈمىتىنىڭ تەستىقى بويىچە ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىن نامى بېرىلگەن كوچا ، ئورمان ، بىنا قىلىش مەيدانى ، ئۆتۈشمە كۆۋرۈك ، خاتىرە باغچىسى ۋە مەكتەپ ئېچىلدى . بۇنداق بىر ۋەزىيەت ئالدىدا ، ئۇنىڭ پەرزەنتى ۋە بىر شەرقىي تۈركىستانلىق تۇرۇپ ، بۇ ۋەخپىنى قۇرمىساق بەك مۇئەييەب بولىدۇ ئەلۋەتتە .

ئۈچىنچىدىن ، يېقىندا كۆز يۇمۇپ ئۆتكەندەك ، مەرھۇمنىڭ ئەڭ چوڭ ئارزۇسى بولغان شەرقىي تۈركىستان كۈتۈپخانىسىنى « ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىن ۋەخپى » تارمىقىدا بارلىققا كەلتۈرۈپ ، بۇ ئارقىلىق ھەر يىللى چەت ئەللەردىن تۈركىيەگە شەرقىي تۈركىستان توغرىسىدا مەلۇمات ئېلىش ئۈچۈن كېلىۋاتقان سىياسەتچىلەرنى ، تەتقىقاتچىلارنى ، مۇخبىرلارنى ۋە شەرقىي تۈركىستان مۇھاجىرلىرىنى ، خەلقىمىزنىڭ تارىخى ، مەدەنىيىتى ۋە سىياسىي تەقدىرى توغرىسىدا قىسمەن بولسىمۇ خەۋەرلەندۈرۈپ تۇرۇش .

ۋەخپىنى قۇرۇشنىڭ مەقسىتى

« ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىن ۋەخپى » ئالدى بىلەن شەرقىي تۈركىستان داۋاسىنى تىنچلىق يولى بىلەن ئىلگىرى سۈرۈپ ، مىللىتىمىزنىڭ ، خەلقىمىزنىڭ ئۆز تەقدىرىنى ئۆزى بەلگىلەش - ئۆز ئىشىغا ئۆزى خوجا بولۇش ھوقۇقىنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن باشتىن - ئاخىر ئېغىشماستىن كۈرەش قىلىدۇ .

ئۆزىنىڭ بارلىق ئىمكانىيەتلىرىنى تولۇق ئىشقا سېلىپ ، خەلقئارادا ، شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ مەدەنىيەت ، مائارىپ ، پەن - تەتقىقات ئىشلىرىنى رىۋاجلاندۇرۇش ئۈچۈن ئىزچىل خىزمەت قىلىدۇ ۋە مۇشۇ ۋەجىدىن ، خەلقئارا ئىسلام ساھاسىدىكى بىلىم ئادەملىرى بىلەن ئۆز ئارا ھەمكارلىشىش ۋە ياردەملىشىشنى ئىشقا ئاشۇرىدۇ .

خەلقىمىزنىڭ مىللىي كىملىك ھوقۇقى ، كىشىلىك ھوقۇقىنى دەخلى - تەرۇز قىلىنىشقا قارشى تۇرىدۇ ، پۈتۈن تۈرك دۇنياسىنىڭ دېموكراتىيە ۋە بەخت - سائادىتى ئۈچۈن خىزمەت قىلىدۇ .

ۋەخپە توغرىسىدىكى بەزى قاراشلار ھەققىدە

« ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىن ۋەخپى » نىڭ قۇرۇلغانلىقى توغرىسىدا خەۋەر تارقالغاندىن كېيىن ، بەزى كىشىلەر كۈچ ئۇيۇشتۇرۇپ ، پىتنە - ئىغۋا تارقىتىپ ، ئالپتېكىن ئائىلىسىنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق كۈرەش نوپۇزلۇقىنى پارچىلاش ، ئۇنۇتتۇرۇش ۋە يوق قىلىشقا ئۇرۇندى . ئالدى بىلەن شۇنى قەتئىي ئېيتىپ ئۆتۈمەنكى ، بىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق كۈرەش نوپۇزلۇقىمىزنى ھېچقانداق كۈچ ئۇنداق ئاسان يوق قىلىۋېتەلمەيدۇ . چۈنكى ، بىز ۋەتەن ، مىللىتىمىزنىڭ مۇستەقىللىقى ئۈچۈن ئاخىرغىچە كۈرەش قىلىشقا ، زۆرۈر تېپىلسا جېنىمىزنى تەقدىم قىلىشقا بەل باغلىغان . دادىمىزنىڭ ئانا ۋەتەنگە بولغان چەكسىز مۇھەببىتى ۋە ماداقىستى ئەۋلادلىرى تەرىپىدىن داۋاملىشىپ مەڭگۈ ئۈزۈلمەيدۇ ، ئۇلار خەلق بىلەن دەرداش ۋە تەقدىرداش بولىدۇ ، خەلقىمىزنى رازى قىلىشقا تىرىشىدۇ . قىسقىسى ، ئۇلارنىڭ يۈرىكىدە ۋەتەن ، مىللەتنىڭ مۇستەقىللىقى ئۈچۈن ئۆچۈرگىلى بولمايدىغان ئوت بار . بىزنىڭ ۋەتەنگە بولغان ئەنە شۇنداق سەمىمىي مەڭگۈ مۇھەببەت ۋە ئىشتىياقىمىز بولغاچقا ، خەلقىمىزگە ئىشەنچىمىز يۈكسەك ، مۇستەقىللىق كۈرەش ئىرادىمىز مۇستەھكەم .

رەھمەتلىك ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىن ئۇيغۇر خەلقىنىڭ ئەركىنلىك ، دېموكراتىيە ۋە ئازادلىقى ئۈچۈن ئۆمۈر بويى كۈرەش قىلدى . ھازىرقى دۇنيا شەرقىي تۈركىستان توغرىسىدا ئاز - تولا مەلۇمات ئالغان بولسا ، ئۇنى ئالدى بىلەن مال - دۇنيا ، نام - شۆھرەتكە قىزىقماي راھەت - پاراغەت قوغلاشماي ، بار - يوقىنى راسخوت قىلىپ ، ئۆزىنىڭ تەقدىرىنى ۋەتەن ، مىللەتنىڭ تەقدىرى بىلەن چەمبەرچەس باغلىغان رەھبەرلىكىنىڭ كۈرەش نەتىجىسى دېيىشكە بولىدۇ .

ۋاھالەنكى ، « ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىن ۋەخپى » بەزى كىشىلەرنى ئەندىشىگە سالغاندەك . بۇ ۋەخپى ئارقىلىق بىز ۋەتەن داۋاسى يولىدا خارىجتىكى شەرقىي تۈركىستانلىقلارغا « رەھبەر » ، « داھى » ، « رەئىس » بولۇش پۇرسىتىگە ئىگە بولىمىزمىكى ، دەپ ئەمەس ، بەلكى ، شەرقىي تۈركىستان خەلقىگە بولغان ۋىجدانىي مەجبۇرىيىتىمىزنى ئادا قىلىپ ، ئۆزىمىزنىڭ سىياسىي يۆنىلىشىمىزنى ئاشكارا جاكارلاشتۇر .

ناھايىتى ئېنىقكى ، يېڭى قۇرۇلغان ۋەخپىنى ئۇنىڭ شەخسىي نامى بىلەن پەرزەنتلىرى قۇرغان بولسىمۇ ، لېكىن ۋەخپى 11 كىشىلىك ھەيئەت ئەزاسى ۋە بۇنىڭغا قوشۇمچە ؛ ئايرىم كومىتېت ئەزالىرىدىن تەركىپ تاپقان ئىدارە مەجلىسىنى تەشكىل قىلىدۇ . شۇڭا ، قانۇن بويىچە بۇ ۋەخپى ھەرقانداق بىر كىشىنىڭ شەخسىي ۋەخپىسى بولالمايدۇ . شەخسىي ۋەخپى قىلىنسا ، ئۇ ھالدا ، قانۇنغا خىلاپلىق قىلىپ ، پائالىيەت ئېلىپ بېرىشتىن توختىتىلىدۇ .

ھەممىمىزگە مەلۇمكى ، شەرقىي تۈركىستان تارىخىدا « ئۈچ ئەپەندى » دەپ نام ئالغان مەرھۇم مەسئۇد سابىرى بايقۇزى ، مەرھۇم مەھمەت ئىمىن بۇغرا ، مەرھۇم ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىن شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ بىرلىك ، باراۋەرلىكىنىڭ سىمۇۋولى بولۇپ ، بىزگە ئەبەدىي مۇستەقىللىق ، ئەركىنلىككە ئېرىشىش ئۈچۈن ، چوقۇم كۆرەڭۋازلىق ، يۇرتۋازلىق ، ئايرىمىچىلىقنى يوقىتىپ ، بىر ئائىلە كىشىلىرىدەك ئىناقلىقنى تىكلەپ ، ئىتتىپاقلىقنى كۈچەيتىشىمىز ، بىر - بىرىمىزگە كۆيۈنۈشىمىز لازىم ، دەپ يول كۆرسەتكەن ئىدى . دەرۋەقە « ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىن ۋەخپى » پۈتۈن خارىجتىكى شەرقىي تۈركىستان مۇھاجىرلىرىنى بىرلىككە ، ئىتتىپاقلىققا ، داۋانى ھىمايە قىلىشقا ، يالغان گەپ - سۆز ، ھەرىكەتلەرگە ۋە پىتنە - ئىغۋالارغا ھەرگىز يول قويماسلىققا چاقىرىدۇ .

بىز ئىتتىپاقلىقنى چىڭىتىشىمىز ، بىرلىكنى ، باراۋەرلىكنى ئىلگىرى سۈرۈشىمىز لازىم ، چۈنكى ئىتتىپاقلاشقاندىلا كۈچ - قۇۋۋەت بولىدۇ ؛ بىرلىك بولغاندىلا ، مۇستەقىللىق قولغا كېلىدۇ .

ئاخىرىدا ، شۇنى ئېنىق كۆرسىتىپ ئۆتۈشكە بولىدۇكى - ساپ نوقتىئى نەزەر قارىشى بويىچە ئېلىپ ئېيتقاندا ، شەخسلەر دېگەندە ، ۋەتەن

داۋامى 3-بەتتە

ۋەخپە توغرىسىدىكى بەزى قاراشلار ھەققىدە

بېشى 2-بەتتە

خەلقىنىڭ مۇستەقىللىق تەلىپىنى توغرى ئەكس ئەتتۈرەلىدىغان، ۋەتەن، خەلقىنىڭ مۇستەقىللىقى ئۈچۈن كۈرەش قىلىۋاتقانلارغا ۋەكىللىك قىلالايدىغان ۋە مۇستەقىللىق كۈرىشىنى ئىلگىرى سۈرۈش رولىنى ئوينايدىغان شەخسلەر كۆزدە تۇتۇلىدۇ. رەھمەتلىك ئەيسا يۈسۈپ ئالىپتېكىن ئەنە شۇنداق شەخسلەردىن بىرى بولۇش تۈپەيلى دۇنيا تۈركلىرى ئۇنى «بۈيۈك تۈركلۈك، بۈيۈك ئىسلام مۇجاھىدى» دەپ تونۇپ، ئىسمى دۇنيا تۈرك بىرلىكىنىڭ كۈرەش تارىخ سەھىپىسىگە يېزىلدى. ھەممە پۈتۈن دۇنيا شەرقىي تۈركىستان بىلەن ئەيسا يۈسۈپ ئالىپتېكىن ئىسمىنىڭ ئۆزئاش بولۇپ قالغانلىقىنى ناھايىتى ياخشى بىلىدۇ. شۇڭلاشقا، بىز قەتئىي ھالدا، «ئەيسا يۈسۈپ ئالىپتېكىن ۋەخپى»نى قۇرۇپ چىقتۇق.

ئەركىن ئالپتېكىن

تۈركىيىدە كوممۇنىست خىتايغا قارشى ھەرىكەت جانلانماقتا

بېشى 1-بەتتە

كوممۇنىست خىتاينىڭ بۇنداق قەستەن ئادەم ئۆلتۈرۈپ، ماجىرا پەيدا قىلىپ، شەرقىي تۈركىستان خەلقىنى تۇتقۇن قىلىپ يوقىتىش سۈيىقەستى پۈتۈن شەرقىي تۈركىستاننىڭ ئىچى ۋە سىرتىدىكى مۇجاھىدلارنىڭ غەزىپىنى تاشتۇرۇپ، ئۇنىڭغا قارىتا، «يا مۇستەقىللىق يا شەرەپ بىلەن ئۆلۈم!» مۇجادىلىسىنى باشلىۋەتتى. ئۇلار 97 - يىلنى «مۇستەقىللىق يىلى» دەپ جاكالىدى.

جۈملىدىن، تۈركىيىدىكى شەرقىي تۈركىستانلىق مۇجاھىدلار 2 - ئاينىڭ 8 - كۈنى خىتايغا قارشى نامايىش ئۆتكۈزۈپ، ئىستانبۇلدىكى خىتاي كونسۇلخانىسى ئالدىغا قارا چەمبىرەك قويدى ۋە خىتاينىڭ دۆلەت بايرىقىنى خادىدىن چۈشۈرۈپ، ئوت قويۇپ كۆيدۈرۈۋەتتى. نامايىشچىلار خىتاي كونسۇلخانىسى ئالدىغا، «شەرقىي تۈركىستان چوقۇم مۇستەقىل بولىدۇ!»، «ھەقىقەت بىزگە مەنسۇپ!»، «خىتايلار شەرقىي تۈركىستاندىن چىقىپ كەتسۇن! يوقالسۇن كوممۇنىست!» قاتارلىق شوئار، لوزۇنكا ۋە پىلاكاتلارنى ياغدۇرۇۋەتتى.

ئىنسانىي ھوقۇقىدىن مەھرۇم قىلىنىپ، 22 يىل ئۆمرىنى خىتاي زىندانلىرىدا ئۆتكۈزگەن، بۈيىل 87 ياشقا كىرگەن پېشقەدەم مۇجاھىد بارات ھاجىم ئۆزىنى خىتاي كونسۇلخانىسىنىڭ تۆمۈر ۋادىكىگە كويزىلاپ، كوممۇنىست خىتاينىڭ شەرقىي تۈركىستان خەلقىگە سېلىۋاتقان ۋەھشىي زۇلۇملىرىنى دۇنيا خەلقىگە نامايەن قىلدى.

ۋۆكېي مىڭ نەتىجە چىقىرالمىدى

2- ئاينىڭ 14 - كۈنى تۈركىيىنىڭ قەيسەرى، ئىستانبۇل ۋە ئەنقەرە قاتارلىق جايلارغا كېلىپ ئولتۇراقلاشقان شەرقىي تۈركىستانلىق مۇھاجىرلار ئالدى بىلەن ئەنقەرەدىكى ئەڭ چوڭ قوجاتەپە مەسچىتىدە توپلىنىپ، خىتايلار تەرىپىدىن ئۆلۈمگە ھۆكۈم قىلىنغان شېھىتلەر ئۈچۈن جۈمە نامىزى مۇناسىۋىتى بىلەن ناماز ئوقۇدى. نامازدىن كېيىن، ئەنقەرەدىكى خىتاي باش ئەلچىخانىسى ئالدىدا نامايىش ئۆتكۈزۈپ، دۆلەت بايرىقىنى كۆيدۈردى.

شۇ ئارىدا، خىتاينىڭ باش ئەلچىسى ۋۆكېي مىڭ تۈركىيە ھۆكۈمىتىگە نارازىلىق بىلدۈرۈپ، نەتىجە چىقىرالمىدى.

شەرقىي تۈركىستان داۋاسىنى قوللايدىغانلار كۆپەيمەكتە

شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ كوممۇنىست خىتاينىڭ يېقىندىن بۇيان شەرقىي تۈركىستاندا ئېلىپ بېرىۋاتقان تۇتقۇن قىلىش، سولاش، جازالاش ۋە ئۆلتۈرۈشتىن ئىبارەت فاشىستىك ھەرىكەتلىرىگە قارشى كۈرىشى، تۈركىيىدە كۈچلۈك قوللاشقا ئېرىشمەكتە. 2 - ئاينىڭ 16 - كۈنى شەرقىي تۈركىستان تەشكىلاتى ئۇيۇشتۇرغان خىتايغا قارشى نامايىشقا تۈركىيە مىللەتچى ھەرىكەت پارتىيىسى، بۈيۈك بىرلىك پارتىيىسى، ئانا ۋەتەن پارتىيىسى ۋە مىللەت پارتىيىسى قاتارلىق پارتىيىلەر قاتناشتى. ئۇلار بايانات ئېلان قىلىپ، «ئۆزىنى «ئىنسانىي ھوقۇق ئۇزارمەنى» دەپ جار سالىدىغان ئامېرىكا، ئەنگىلىيە ۋە بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتى قاتارلىق ئورۇنلار شەرقىي تۈركىستاننىڭ نۆۋەتتىكى ۋەزىيىتىگە قارىتا ئۆز ۋەزىپىسىنى ئادا قىلىشى كېرەك» دېدى. ھەممە شەرقىي تۈركىستاننىڭ مۇستەقىللىق كۈرىشىنى باشتىن - ئاخىر قوللايدىغانلىقىنى، زۆرۈر تېپىلغاندا ھەر قانداق ياردەمگە تەييار ئىكەنلىكىنى بىلدۈردى.

ئەركىن ئالپتېكىن چېچەنىستاندا زىيارەتتە بولدى

بېشى 1-بەتتە

تائاۋاز بېرىشكە قاتناشمىدى، روسىيە فېدېراتسىيىسىنىڭ ئاساسىي قانۇنىغا خەلق ئاۋاز بېرىش ئىشىغىمۇ قاتناشمىدى. بەلكى ئۇنىڭغا قارىتا ئۆزىنىڭ ھوقۇقىنى قوغدىغان ئاساستا مۇستەقىللىقنى ئېلان قىلغان بولدى. بۇنىڭغا قارىتا روسىيە بارلىق كۈچىنى ئىشقا سېلىپ چېچەنىستانغا ھۇجۇم قىلدى. بۇ ئۇرۇش ئاقىۋەتتە، ئون مىڭلىغان ئىنسانلارنىڭ ئۆلۈمى، يۈزمىڭلىغان ئادەمنىڭ يارىدار بولۇشى ۋە ئۈچ يۈزمىڭدىن ئارتۇق چېچەنلىكنىڭ خوشنا دۆلەتلەرگە پانالىق تىلەش بىلەن ئاخىرلاشتى. نەتىجىدە، روسىيە ئافغانىستان مەغلۇبىيىتىدىن كېيىن چېچەنىستاندىمۇ مەغلۇبىيەتكە ئۇچرىدى ۋە چېكىنىشكە مەجبۇر بولدى. «دېمەك، چېچەن خەلقى روسىيە ۋە دۇنيا خەلقى ئالدىدا ئۆزىنىڭ مۇستەقىل ياشاش ئارزۇسىنى يەنە بىر قېتىم نامايەن قىلدى. مەسىلە ناھايىتى ئېنىقكى، روسىيە ۋە دۇنيا جامائىتى چېچەن خەلقىنىڭ مۇستەقىل ياشاش ئارزۇسىغا ھۆرمەت قىلىشى لازىم. ئۇنداق بولمايدىكەن شىمالىي كاۋكازىيىدە تىنچلىق ۋە مۇقىملىقنى داۋام قىلىش قىيىن بولىدۇ».

سايلامدىن بۇرۇن، چېچەنىستان دۆلەت رەئىسى سەلىمخان ياندارباييېۋ ئەركىن ئالپتېكىن بىلەن بارلىق ھەيئەتلەرنى قىزغىن قارشى ئالدى ۋە سەمىمىي سۆھبەتلەشتى. سۆھبەتتە ئەركىن ئالپتېكىن مۇنداق دېدى: «چېچەنىستان "دېمەت" دا ۋەكىلى بولمىغان مىللەتلەر تەشكىلاتىنىڭ ئەزاسى. تەشكىلاتىمىز ئۇرۇشتىن بۇرۇن ۋە ئۇرۇشتىن كېيىن چېچەنىستانغا بولغان ياردەم ۋە قوللاشنى داۋاملاشتۇرۇشقا تىرىشچانلىق كۆرسىتىپ كەلدى. شۇنداقلا چېچەنىستان دۆلەت رەئىسى مەرھۇم دۇدايېۋ بىلەن ئالاھىدە يېقىن مۇناسىۋەتتە بولۇپ كەلگەن ئىدى. مەرھۇمنىڭ ۋاپاتىدىن كېيىن رەئىس ياندارباييېۋ بىلەنمۇ ئالاھىدە مۇناسىۋەت ئورنىتىپ كەلدۇق. تەشكىلاتىمىز بۇنىڭدىن كېيىن يېڭىدىن سايلانغان رەئىس ئارسلان ماسخادوۋ بىلەن بولغان ئالاھىدە دوستلۇق مۇناسىۋىتىنى يەنىلا داۋاملاشتۇرىدۇ».

زىيارەت ئاخىرىدا، شىمالىي كاۋكازىيە كىشىلىك ھوقۇق تەشكىلاتى ئەركىن ئالپتېكىننى مەزكۇر تەشكىلاتنىڭ شەرەپ رەئىسلىكىگە سايلىدى، تەشكىلاتنىڭ رەئىسى ئادلان بەتىمىرزايېۋ ئەركىن ئالپتېكىنگە شەرەپ رەئىسلىكى كىنىشكىسىنى تەقدىم قىلدى.

جۇمھۇرىيەتلىك «ئىتتىپاق» جەمئىيىتىنىڭ 3 - نۆۋەتلىك قۇرۇلتىيى مۇۋەپپەقىيەتلىك ئېچىلدى

بېشى 1-بەتتە

ئۆز خەۋىرىمىز: 1997 - يىل 1 - ئاينىڭ 26 - كۈنى قىرغىزىستان ئۇيغۇرلار جۇمھۇرىيەتلىك ئىتتىپاق - مەدەنىيەت مەركىزىنىڭ 3 - نۆۋەتلىك قۇرۇلتىيى قىرغىزىستان پايتەختى بىشكەكتە غەلىبىلىك ئېچىلدى. قۇرۇلتايغا 680 ۋەكىلدىن 500 گە يېقىن ۋەكىل قاتناشتى.

قۇرۇلتاي كۈن تەرتىۋى بويىچە ئالدى بىلەن «ئىتتىپاق» رەئىسى نۇرمەھەممەت كەنجى ئۆتكەن 5 يىللىق خىزمەتتىن دوكلات بەردى. خىزمەت دوكلاتىدىن كېيىن، پۈتۈن ۋەكىللەر مۇھاكىمە يۈرگۈزۈپ، ساقلانغان مەسىلىلەرنى دادىللىق بىلەن ئوتتۇرىغا قويۇپ، خەلققە ئوچۇق جاۋاپ بېرىش، خىزمەتلەرنى ئەمەلىي يەكۈنلەش كېرەكلىكىنى ئوتتۇرىغا قويدى.

قۇرۇلتاي مۇنداق ھېساپلىدى، قىرغىزىستان ئۇيغۇرلار جۇمھۇرىيەتلىك ئىتتىپاق - مەدەنىيەت مەركىزى ئوتتۇرا ئاسىيادىكى ھەر قايسى شەرقىي تۈركىستان تەشكىلاتلىرى، جەمئىيەتلىرى بىلەن بولغان بىرلىك، ئىتتىپاقلىق ۋە ھەمكارلىقنى ئىلگىرى سۈرۈپ، شەرقىي تۈركىستاننىڭ مۇستەقىللىقى ئۈچۈن باشتىن - ئاخىر كۈرەش قىلىدۇ. بۇ باش مەقسەت ئۈچۈن كۈرەش قىلىش، پۈتۈن قىرغىزىستاندىكى شەرقىي تۈركىستان مۇھاجىرلىرىنىڭ ئەڭ شەرەپلىك مەجبۇرىيىتىدۇر. شۇنداقلا قۇرۇلتاي، جۇمھۇرىيەتلىك ئىتتىپاق - مەدەنىيەت مەركىزى ئۆزىنىڭ ھەر قانداق پائالىيىتىنى قىرغىزىستان ھۆكۈمىتىنىڭ ئۆزىگە بەرگەن ئىمتىيازى ۋە ھوقۇقى دائىرىسى ئىچىدە ئېلىپ بارىدۇ، دەپ قارايدۇ.

قۇرۇلتاي دېموكراتىك سايلام ئېلىپ باردى، سايلام ئارقىلىق يۈزدە 70 پىرسەنت ئاۋاز بىلەن نىغمەت بوساقوۋ ئۇيغۇرلار جۇمھۇرىيەتلىك ئىتتىپاق قىمەدەنىيەت مەركىزى رەئىسلىكىگە سايلاندى.

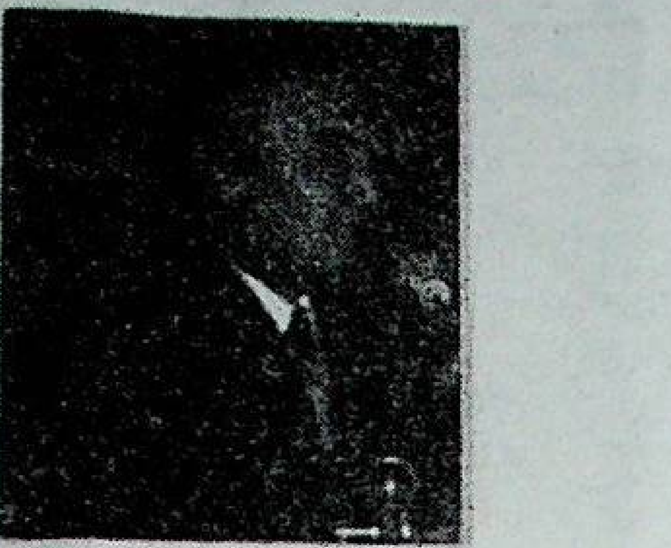

تەشەببۇسكارلىقى بولغان مۇجاھىد

نىغمەت بوساقوۋ 1950 - يىلى غۇلجا شەھىرىدە تۇغۇلغان. ئۇ قىرغىزىستان ئونىۋېرسىتېتى ئىقتىسادى پاكولتېتىنى پۈتتۈرۈپ، 1973 - يىلى تاشمونىياق رايونلۇق كاپىراتىۋى يېمەك - ئىچمەك باشقارمىسىنىڭ دىرېكتورلىق ۋەزىپىسىگە تەيىنلەنگەن. 80، 82 - يىللىرى ئىسسىق كۆل ئوبلاستلىق يېمەك - ئىچمەك باشقارمىسى، تەن سالامەتلىك دەم ئېلىش ئۆيىنىڭ قوش دىرېكتورلۇق ۋەزىپىسىنى ئۆتىدى. ئۇ 1986 - يىلىدىن باشلاپ ئىقتىسادى ئىسلاھات ھەرىكىتىگە ئاكتىپ قاتنىشىپ، ئىقتىساد يارىتىش، ئىگىلىك تىكلەشتە ئۆز تالانتىنى جارى قىلدۇرۇپ كېلىۋاتىدۇ. نىغمەت بوساقوۋ ھازىر «ئازادە» سودا سارىيىنىڭ باش دىرېكتورى، «تەڭرى تاغ نان» فىرمىسىنىڭ باشلىقى.

نىغمەت بوساقوۋ يېقىنقى بىرقانچە يىل ئىچىدە، تەشەببۇسكارلىق بىلەن ئۆزىنىڭ ئىقتىسادىدىن مەخسۇس خىراجەت ئاجرىتىپ ئامېرىكا، گوللاندىيە، گېرمانىيە، تۈركىيە ۋە سەئۇدى ئەرەبىستان قاتارلىق دۆلەتلەردە ئېچىلغان شەرقىي تۈركىستان مەسىلىسىگە ئالاقىدار بولغان خەلقئارا يىغىنلارغا قاتنىشىپ، سىياسىي كۆزقارىشىنى ئۈستۈرۈپ، شەرقىي تۈركىستان داۋاسىغا كۆڭۈل بۆلمەكتە.

لىق تەكلىپتە، ئاساسەن مەركەزنىڭ چېگرا رايونىنىڭ ئۆز - ئۆزىگە خوجا بولۇش ھوقۇقىنى ئېتىراپ قىلىش، يەرلىك خەلق ئۆزىنىڭ ئىشلىرىنى ئۆزى بېجىرىش، بىگۇناھ تۇتقۇن قىلىنغانلارنى قويۇپ بېرىش، مۇسادىرە قىلىنغان مال - مۈلۈكلەرنى ئېنىقلاپ بىردەك قايتۇرۇپ بېرىش، خەلقنىڭ باج سېلىقىنى يەڭگىللىتىش قاتارلىقلار تەلەپ قىلىنغان. خەتتىن قارىغاندا ئۇنىڭ ۋەتەننى، مىللەتنى سۆيىدىغان ئادەملىقى چىقىپ تۇراتتى. شۇڭا مەن شىنجاڭغا بېرىپلا ئۇنى شىنجاڭنىڭ مۇپەتتىشلىكىگە كۆرسەتتىم ھەمدە مەن قوشۇمچە رەئىسلىك ۋەزىپىسىدىن ئىستىپا بەرسەم بۇ ئورۇنغا ئۇنى قويارمىز دەپ ئويلىغانىدىم.

ۋاھالەنكى ئۇ رەئىس بولغاندىن كېيىن، ئۇنىڭ ئاجىزلىقلىرى بارا - بارا ئاشكارلىنىشقا باشلىدى. ئالدى بىلەن ئۇ، ئۆزىنىڭ جاھىل ھەم قابىلىيەتسىزلىكىنى ئىپادىلىدى، ئۇ پۈتۈنلەي ئاز ساندىكى بىر قىسىم كىشىلەر تەرىپىدىن قورشىۋېلىنغان ئىدى. ئۇ سوۋېتكە قارشى تۇرۇپلا قالماي يەنە بارا - بارا خەنزۇلارغا، مەركەزگە قارشى تۇرۇشقا ھەتتا «يۈكسەك دەرىجىدە ئۆز - ئۆزىنى ئىدارە قىلىش» دېگەن مۇقاملارنى تۇۋلاشقا باشلىدى. مەن، ئۇنىڭ بىلەن ئەيساغا بىر پارچە شەخسىي خەت يېزىپ، ئۇلارنىڭ خاتا قىلمىشلىرىنى كۆرسىتىپ ئۆتتۈم. ئەسلى خەت مۇنداق يېزىلغان:

مەن شىنجاڭدىن ئايرىلغىلى بىر يىلدىن ئاشتى، بۇ بىر يىلدىن كۆپرەك ۋاقىت ئىچىدە مەن، شىنجاڭدا دىققەت قىلىشقا ئەرزىيدىغان يۈز بەرگەن ئىشلارنىڭ بولغانلىقىنى ئاڭلىدىم. پۈتۈن ئۆلكىنىڭ تىنچلىقىغا كاپالەتلىك قىلىپ، دۆلەتنىڭ بىرلىكىنى ھىمايە قىلىپ، دېموكراتىك سىياسەتلەرنى يولغا قويۇپ، مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى كۈچەيتىش يۈزىسىدىن بېكىتىلگەن سىياسەتلەرنى بۇزغۇنچىلىققا ئۇچراتماسلىق، مېنىڭ سىلەر ئۈچۈنچىلار(1)، بىلەن بولغان دوستلۇقىمىزنىڭ بۇزۇلماسلىقىغا كاپالەتلىك قىلىش ئۈچۈن، ئۆزەم بىر قەدەر چوڭ مەسىلە دەپ قارى-

(1) مەسئۇد، ئەيسا ۋە مۇھەممەت ئىمىن

داۋامى 5-بەتتە

تەھرىر ئىلاۋىسى: بۇما قالە، خىتاينىڭ تارىخىي ماتېرىياللار نەشرىياتى تەرىپىدىن تەھرىرلىنىپ نەشر قىلىنغان «جاڭ جىجۇڭ ئەسلىمىسى» دېگەن كىتاپتىن قىسقارتىپ ئېلىندى.

جاڭ جىجۇڭ ئەينى چاغدا ئۈچ ۋىلايەت مۇستەقىللىق ھەرىكىتىنى بېسىقتۇرۇشتا، شۇنداقلا كوممۇنىست خىتاينىڭ شەرقىي تۈركىستاننى ئىشغال قىلىشنى ئىلگىرى سۈرۈشتە مۇھىم رول ئوينىغان ھېلىگەرھەربىي قوماندان.

ئۇنىڭ ئەسلىمىسىدىكى بايانى بىزنىڭ شەرقىي تۈركىستاننىڭ شۇچاغدىكى تارىخىي جەريانى ۋە سىياسىي ۋەزىيىتى بىلەن تونۇشۇپ چىقىشىمىز ئۈچۈن ھەمدە جاڭ جىجۇڭنىڭ كوممۇنىست خىتاينىڭ شەرقىي تۈركىستاننى ئىشغال قىلىشىدا ئوينىغان مۇيەققەت - ھىيلىسىنى ئۆگىنىشىمىز ئۈچۈن قىسمەن جەھەتتىن ئىجابىي ياردىمى بولىدىغانلىقىنى كۆزدە تۇتۇپ، بۇما قالىنى دىققىتىڭلارغا سۇندۇق. شۇنداق تەنقىدىي ئاساستا پايدىلىنىشنى ئەستىن چىقارماسلىقىڭلارنى تەۋسىيە قىلىمىز.

ئۈچ كىشىگە يازغان خەت

بۇ يەردە مەن مەسئۇد توغرىسىدا ئازراق قوشۇمچە قىلىپ ئۆتەي. مەن ئۇنىڭ بىلەن ئەزەلدىن باردى - كەلدى قىلىشمىغان، پەقەت بەزى يىغىنلاردا ئۇنىڭ سۆزلىگەن سۆزىنى ئاڭلىغانمەن. مەن 1946 - يىلى شىنجاڭغا بېرىشتىن ئاۋال، ئۇ جىياڭغا ئۈچ تۈرلۈك تەكلىپنى ئوتتۇرىغا قويدى، شۇنداقلا ماڭىمۇ بىر پارچە خەت يېزىپ، خەتكە جىياڭغا يوللىغان بىر پارچە تەكلىپنىمۇ قوشۇپ ئەۋەتىپتۇ. خەتتە مەركەزنىڭ ھەل قىلغۇچ تەدبىرلىرىنى ھىمايە قىلىدىغانلىقىنى ھەمدە مېنىڭ بۇ قېتىم شىنجاڭغا بارغاندىن كېيىن يەرلىك خەلقنىڭ ئارزۇسىنى قاندۇرۇشۇمنى، خەلققە مۇۋاپىق سىياسىي ئورۇن بېرىشىمنى ئۈمىد قىلىدىغانلىقىنى بىلدۈرۈپتۇ. جىياڭغا سۇنغان 15 ماددى-

ئۈچ كىشىگە يازغان خەت

غان ئىشلارنى ئوتتۇرىغا قويۇپ، سىلەر بىلەن بىللە مۇزا-
كىرە قىلىشنى ئويلىغانىدىم. ھازىر ئۇنى ماددىلارغا
ئايرىپ تۆۋەندىكىچە يازماقچىمەن:

ئا. خەنزۇلارغا قارشى تۇرۇش مەسىلىسى. بۇ مەسىلىنىڭ
پايدا ـ زىيىنى توغرىسىدا مەن بۇرۇن ناھايىتى كۆپ سۆز-
لىگەنمەن. سىلەر ئەلۋەتتە ئۇنى ئوبدان بىلىسىلەر، شۇڭا
ھازىر بۇ توغرىدا كۆپ سۆزلەشنىڭ ھاجىتى يوق. ھازىر
مۇزاكىرە قىلىدىغىنىمىز: ئەيسا ئەپەندى رەھبەرلىك قىلىۋات-
قان ئۇيغۇرچە گېزىتتە ئېلان قىلىنغان سۆزلەردە ئىپادى-
لەنگەن پوزىتسىيە بولۇپ، ئۇنىڭدا يەرلىك ھۆكۈمەتلەرنىڭ
خىزمىتى كاشىلىغا ئۇچرىدى دېيىلگەن، ھەمدە خەلقنىڭ
دۆلەت ئارمىيىسىگە بولغان ھېسسىياتىدا ئارىنى بۇزىدىغان
بىرمۇنچە پاكىتلار ئويدۇرۇپ چىقىرىلغان، بۇ سۆزلەردە
خەنزۇلارغا قارشى مەنا بارمۇ ـ يوق؟ جايلار ۋە ھەر دەرى-
جىلىكلەرگە بېرىلگەن يوليورۇقتا خەنزۇلارغا قارشى مەزمۇن
بارمۇ ـ يوق؟ بۇ توغرىدا كۆپچىلىكنىڭ ئېغىر ـ بېسىقلىق
بىلەن خاتالىقى ئۈستىدە ئويلىنىپ كۆرۈشنى ئۈمىد قىلى-
مەن. شۇنىڭ بىلەن بىللە كۆپچىلىكنىڭ بۇ مەسىلىگە قا-
رىتا چوڭقۇر ئويلىنىشىنى ئۈمىد قىلىمەن. چۈنكى
خەنزۇلارغا قارشى ئىدىيىلەر داۋاملىق ئۇلغىيىپ كېتىۋەر-
سە، ئۇ شىنجاڭنىڭ ئىستىقبالىغا نىسبەتەن ناھايىتى ئېغىر
خەۋپ كەلتۈرۈپلا قالماي، سىلەر بىر قانچىلار رەھ-
بەرلىك قىلىۋاتقان ھاكىمىيەتمۇ ئىنتايىن زور تەسىرگە
ئۇچرىشى مۇمكىن دەپ كېسىپ ئېيتىشقا بولىدۇ. سىلەر ئۇي-
غۇرچە گېزىتتە «خەنزۇلارغا قارشى تۇرغانلىقنى ئەتەي
بىر خىل جىنايەت قاتارىغا قوشۇۋالدىڭلار» دېدىڭلار، سى-
لەرچە بۇ ئادىل تەنقىت بولارمۇ؟ مېنىڭچە، ئەيسا ئەپەندى
خەنزۇلارغا قارشى تۇرۇشقا رەھبەرلىك قىلىۋاتىدۇ دېگەن
بۇ سۆز ئورۇنسىز، شۇنداقتىمۇ يەنە شۇنى تەكىتلەپ ئۆ-
تەيكى، كۆپچىلىك سەممىي ھالدا خاتالىقى ئۈستىدە ئوي-
لىنىپ كۆرۈشى ۋە ئويغىنىشى لازىم.

ب. يۈكسەك دەرىجىدە ئۆز ـ ئۆزىنى ئىدارە قىلىش
مەسىلىسى. بۇ مەسىلە توغرىسىدىمۇ مەن كۆپ سۆزلىگەن-
مەن، سەنمىنجۇيىنىڭ مىللىي مەسىلىكى «يۈكسەك دەرىجى-
دە ئۆز ـ ئۆزىنى ئىدارە قىلىش» نى يولغا قويۇشقا بو-
لىدۇ دەپلا قارىماستىن كەلگۈسىدە «مۇستەقىل» بولىدىغان
بولىسىمۇ ئۇنى قوللايدۇ. ۋاھالەنكى بۈگۈنكى كۈندە شىنجاڭ-
دا يۈكسەك دەرىجىدە ئۆز ـ ئۆزىنى ئىدارە قىلىشنى يول-
غا قويۇشقا بولامدۇ ـ يوق؟ ئەگەر دەرھاللا شىنجاڭدا ئۆز-
ئۆزىنى ئىدارە قىلىش يولغا قويۇلسا. دۆلەت ئارمىيىسىنى
ھەتتا مەركەزنىڭ شىنجاڭدىكى بارلىق ئورگانلىرىنىمۇ **قاي-**
تۇرۇپ كېتىشكە توغرا كېلىدۇ، بۇنى بىزنىڭ ئىنقىلابىي ھۆ-
كۈمىتىمىزنىڭ مەيدانىدىن ئېيتقاندا قىلالايمىز **لېكىن شىن-**
جاڭنىڭ ئۆز ئەھۋالىدىن ئېلىپ ئېيتىدىغان بولساق، ھەر-
بىي ئىشلارنى ئالايلى، مۇبادا سىلەر دەرھال ھەربىي **قى-**
سىملارنى تۈزەلىغىنىڭلار بىلەنمۇ يۈكسەك دەرىجىدە ئۆز ـ
ئۆزەڭلەرنى ئىدارە قىلىشنى يولغا **قويالىشىڭلارغا** ئىشەنچ
قىلالامسىلەر؟

شۇنى بىلىش كېرەككى، يۈك-
سەك ئاپتونومىيە، مۇستەقىللىق دېگەنلىك قۇرۇق گەپ ئە-
مەس، بۇنىڭ ئۈچۈن شەرت ـ شارائىت، ئىقتىدار كېرەك.
يەنە بىر نۇقتىنى چۈشەندۈرۈپ ئۆتەي ئەگەر شىنجاڭدىكى
دۆلەت ئارمىيىسى قايتۇرۇپ كېتىلسە، مەركىزىي بانكا ئىش-
تىن توختىتىلسا، شىنجاڭ بىردەمدىلا قالايمىقان ھالەتكە
چۈشۈپ قالىدۇ ـ دە، ئۇنى ئوڭشاش تەس بولىدۇ. بۇ ھال-
دا يۈكسەك ئاپتونومىيىدىن ئېغىز ئېچىشقا بولامدۇ؟ جۇڭ-
خۇا مىنگو ــ يەنى شىنجاڭنىڭ ئانا ۋەتىنىنىڭ خەلقئارادىكى
ئورنىنىڭ، شىنجاڭغا كەلتۈرىدىغان پايدىسى ھەققىدە سۆز-
لەپ ئولتۇرۇش تېخىمۇ ھاجەتسىز.

سىلەر كۈتكەن يۈكسەك ئاپتونومىيىنى مەركىزىي
ھۆكۈمەت قىلالمايدۇ ئەمەس، ئۇنى ئويلىشىپ كۆرۈشكە
بولىدۇ. چۈنكى بىر ئاز سانلىق مىللەتنىڭ ھەققانىي تەلى-
پى ۋە ئارزۇسىغا مەن ئەزەلدىن ھېسداشلىق قىلىپ كەل-
گەنمەن، ئۇنىڭ ئۈستىگە مەركەزنىڭ ئويلىشىپ كۆرۈشى-
گە يوللاپ بېرىشنى خالايمەن. لېكىن بارلىق ئارزۇ ۋە
تەلەپلەر خەنزۇلارغا قارشى پىكىر (مەسىلەن ئەيسا ئەپەن-
دى ۋە باشقا ئەربابلار) ۋە مەركىزىي ھۆكۈمەتكە نارازى
بولىدىغان تەشۋىقاتلارنى ۋاستە ۋە شۇئار قىلماسلىق كې-
رەك.

يۇقىرىدا ئېيتقان سۆزلىرىمدە ئېھتىمال بەزى ئېغىر
كەتكەن جايلىرى بولۇشى مۇمكىن. لېكىن مەن ئۇلارنى
سەممىيلىك ۋە ياخشى نىيەت بىلەن قىلدىم. بۇنى چۈ-
شىنىشىڭلارنى ئۈمىد قىلىمەن. ھەر قايسىڭلارغا سالامەت-
لىك تىلەپ، جاڭ جىجوڭ.

مىنگونىڭ 37 ـ يىلى 10 ـ ئاي لەنجۇ

ئاخىرقى ئىمپېراتور ئۆلدى

(تۈركىيە، «مىللەت گېزىتى» نىڭ بۇيىل 2 ـ ئاينىڭ 20 ـ كۈنى-
دىكى خەۋىرى).

خىتاينىڭ ماۋدىن كېيىنكى كوممۇنىزم ئىمپېراتورى دىڭ شياۋ ـ
پىڭ 93 يېشىدا بېيجىڭدا ئۆلدى. ئۇنىڭ ئۆلۈم خەۋىرىنى تۇنجى بو ـ
لۇپ شياڭگاڭ تېلېۋىزىيە ئىستانسىسى «نە تۆۋرك» قانالى خەۋەر قىل-
دى. خەۋەر دەمۇنداق دەيدۇ: «دىڭنىڭ ئۆلۈمى جىياڭ زېمىن ئۈچۈن
چوڭ بىر تەلەيسىزلىك بولۇپ، ئۇ، ناھايىتى مۇھىم كۈز بىر دەۋىر ئايرىل-
دى». خەۋەر دە يەنە مۇنداق دەيدۇ: «ئەينى زاماندا ماۋزېدۇڭ قولىدىكى
ھوقۇقنى ساقلاپ قېلىشقا قانداق جان تالىشىپ ئۆلگەن بولسا، دىڭ ـ
شياۋپىڭمۇ ئەينى شۇنداق ئۆلدى. ئۇ، پارتىيە، ھۆكۈمەت ئىچىدە ئۆز ھۆ-
كۈمرانلىقىنى تاكى ئۆلۈم كۈنى يېقىنلاشقانغا قەدەر يۈرگۈزۈپ كەل-
دى. ئۇ، 1989 ـ يىلى بېيجىڭ ئوقۇغۇچىلىرىنىڭ دېموكراتىيە
ھەرىكىتىنى تانكىلار بىلەن باستۇرۇشقا قوماندانلىق قىلغان ئىم-
پېراتور ئىدى. مانا بۈگۈن، شۇمەيداندا (تيەنئەنمېن مەيدانىنى) خىتاي-
تاي باير بېقى يېرىم چۈشۈرۈلدى...

خىتاي دۇنياغا بالايى - ئاپەت

(تۈركىيە، «تۈركىيە گېزىتى» نىڭ بۇ يىل 3 - ئاينىڭ 3 - كۈنىدىكى خەۋىرى).

كوممۇنىست خىتاي شەرقىي تۈركىستاننى ئىشغال قىلغاندىن كېيىن، ئۆزبېكىستان، تۈركمەنىستان قاتارلىق خوشنا دۆلەتلەرگە ھەتتا، ياپونىيە ۋە بارلىق غەرب دۇنياسىغا قارىتا كېڭەيمىچىلىك قىلماقتا، نۆۋەتتە بۇ رايونلار خىتاي تەھدىتىگە ئۇچرىماقتا.

تۈرك ئوچاقلىرى ئىزمىر شۆبىسى تەرىپىدىن ئۇيۇشتۇرۇلغان «ھازىرقى زامان ئۇيغۇر ئەدەبىياتىدىكى مىللىي كۆرەش» ھەققىدىكى مۇھاكىمە يىغىنىدا، شۆبە باشلىقى پروفېسسور ئادنان كۈلەرمەن يىغىندا سۆز قىلىپ مۇنداق دېدى: بۈگۈنكى كۈندە، كوممۇنىست خىتاينىڭ زۇلۇم ئاستىدا قالغان شەرقىي تۈركىستانلىقلار مۇسۇلمان ساپ تۈركىي مىللەتلەردۇر. ئۇلار، بىز بىلەن دىن، تىل، تارىخ، مەدەنىيەت جەھەتتە ئوخشاشلىقتا ئىگە بولغان قېرىنداشلىرىمىز. لېكىن، بۇ قېرىنداشلىرىمىز كوممۇنىست خىتاينىڭ باشقا مىللەتلەرنى پەسكۈرۈش سىياسىتى ئاستىدا يەتكۈچە خورلۇق تارتىۋاتىدۇ. مۇستەقىللىق بۇ قېرىنداشلىرىمىزنىڭ ئۆز ھەققىدۇر. ئۇلار، ئۇزۇن يىللاردىن بۇيان، مۇستەقىللىق، ئەركىنلىك ئۈچۈن كۈرەش قىلىپ قان تۆكۈۋاتىدۇ، جېنىنى قۇربان قىلىۋاتىدۇ. يېقىنقى كۈنلەردە ئۇلارنىڭ ئازادلىق ئۈچۈن ئېلىپ بېرىۋاتقان مۇستەقىللىق كۈرىشى تېخىمۇ كۈچەيمەكتە. خەلقىنىڭ ئازادلىقى، ۋەتىنىنىڭ مۇستەقىللىقى ئۈچۈن تۆكۈلگەن قان، بېرىلگەن جان ھەرگىز بىكارغا كەتمەيدۇ.

مۇھاكىمە يىغىنىدا، ئەگە ئۇنىۋېرسىتېتى تۈرك دۇنياسى تەتقىقات ئىنستىتۇتىنىڭ مۇدىرى، پروفېسسور فىكرەت تۈركمەن مۇنداق دېدى: «شەرقىي تۈركىستان تۈرك دۇنياسىنىڭ بىر قىسمى. كوممۇنىست خىتاي يالغۇز شەرقىي تۈركىستان ئۈچۈن بالايى - ئاپەت بولۇپ قالماي، ۋاقتى كەلگەندە، ئۆزبېكىستان، تۈركمەنىستان، ياپونىيە، روسىيە، ھەتتا پۈتۈن دۇنيا ئىنسانىيلىق ئالىمى ئۈچۈن بىر بالايى - ئاپەت، بۇ بىر ئېنىق ۋابا».

...تاشقى كۈچنىڭ تەسىرىدىن بولغان ئەمەس

(تۈركىيە، «يېڭى يۈزيىل» گېزىتىنىڭ بۇ يىل 2 - ئاينىڭ 13 - كۈنىدىكى خەۋىرى) شەرقىي تۈركىستاندا ئالدىنقى ھەپتە يۈز بەرگەن ۋەقەلەر بېيجىڭنى قاتتىق ئەندىشىگە سالدى. بەزى چەتئەل كۆزەتكۈچىلىرى، شەرقىي تۈركىستاندا يۈز بەرگەن ۋەقەلەرگە قارىتا، «ئەگەر خىتاي شەرقىي تۈركىستاندا ئىلگىرىلەۋاتقان ئۇيغۇرلارنىڭ مۇستەقىللىق كۈرىشىنى توختىتالمىسا، ئۇ ھالدا، يېقىن كەلگۈسىدە كوممۇنىست خىتاينىڭ شەرقىي تۈركىستاندىكى ھاكىمىيىتى ئاغدۇرۇلۇپ كېتىشى مۇمكىن» دەپ قارىماقتا. ئۇلار 1950 - يىللارنىڭ ئاخىرىدىن بۇيان شەرقىي تۈركىستاندا بولۇۋاتقان ۋەقەلەرنىڭ بېيجىڭغا قارشى ئىكەنلىكىنى نەزەرگە ئېلىپ مۇنداق دېدى: «شەرقىي تۈركىستاندا بولۇۋاتقان چوڭ - كىچىك ۋەقەلەرنىڭ ھەممىسى تاشقى كۈچلەرنىڭ تەسىرىدىن پەيدا بولمىغان، بەلكى، تامامەن كوممۇنىست خىتاينىڭ بۇ رايونغا قاراتقان ھەقسىزلىكتىن كېلىپ چىققان، بېيجىڭ دائىرىلىرى شەرقىي تۈركىستان خەلقىگە ئەركىنلىك، دېموكراتىك ھوقۇق بەرمەيدۇ، شۇنداق قىلىپ بۇ رايونغا ھەر يىلى نەچچە يۈز مىڭ خىتاي كۆچمەنلىرىنى ئولتۇراقلاشتۇرۇپ، ئالدى بىلەن ئۇيغۇر، قازاق خەلقىنىڭ قاتتىق نارازىلىقىنى قوزغىماقتا. ھازىر شەرقىي تۈركىستان خەلقى 1944 - 1949 - يىللىرى قۇرۇلغان (شەرقىي تۈركىستان مۇستەقىللىق جۇمھۇرىيىتى) نى ئەسلىگە كەلتۈرۈشنى قاتتىق ئارزۇ قىلماقتا». كۆزەتكۈچىلەر يەنە مۇنداق دېدى: «خىتاينىڭ پارچىلىنىشىغا شەرقىي تۈركىستاندىن باشقا، يەنە خىتاينىڭ غەربىي - شىمالىدىكى تىبەت، ئىچكى موڭغۇلىستان رايونلىرىمۇ قاتتىق بىر تەھدىت كۆرسەتمەكتە».

بىز يېتىپ ئۆلۈشنى خالىمايمىز

ئۆز خەۋىرىمىز: بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتىدا ۋەكىللىك بولمىغان مىللەتلەر تەشكىلاتىنىڭ رەئىسى، ياۋروپا شەرقىي تۈركىستان بىرلىكىنىڭ باشلىقى ئەركىن ئالپتېكىن 1997 - يىل 2 - ئاينىڭ 27 - كۈنى تۈركىيە ئىستانبۇلدا مۇخبىرلارنى كۈتۈۋېلىش يىغىنى ئۆتكۈزدى. ئەركىن ئالپتېكىن بۇ يىغىن ئارقىلىق تۈركىيە ھۆكۈمىتى ۋە خەلقىگە يېقىندىن بۇيان كوممۇنىست خىتاينىڭ شەرقىي تۈركىستاندا ئېلىپ بېرىۋاتقان تۇتۇش، سولاش، ئۆلتۈرۈش ۋە قانلىق باستۇرۇشتىن ئىبارەت ئىنسانىيەت قىلمىشىدىن چىققان ۋەھشىيلىكلىرىنى ئاگاھلاتتى. ھەمدە تۈركىيە مۇخبىرلىرىنىڭ شەرقىي تۈركىستاننىڭ ئىلى ۋىلايىتىدە يۈز بەرگەن ۋەقەلەردىن دۇنيا جامائەتچىلىكىنى ئۆز ۋاقتىدا خەۋەرلەندۈرۈپ، شەرقىي تۈركىستان مەسىلىسىگە يېقىندىن ئەھمىيەت بەرگەنلىكىگە چوڭقۇر مىننەتدارلىق بىلدۈردى.

يىغىندا، ئەركىن ئالپتېكىن مۇنۇلارنى سۆزلىدى، نۆۋەتتە، ئىلى ۋىلايىتىدە باشلانغان خەلقىمىزنىڭ خىتايغا قارشى ھەرىكىتى ئۇزۇن يىللاردىن بۇيان داۋام قىلىپ كېلىۋاتقان مۇستەقىللىق كۈرىشىمىزنىڭ داۋامى. كوممۇنىست خىتاي ئىچكى جەھەتتىن چىرىپ كېتىۋاتقان بىر دۆلەت. بىر مىليارد 300 مىليون خىتاي خەلقى ئىچىدە 600 مىليون خەلق دېموكراتىيە تەلەپ قىلىۋاتىدۇ، 200 مىليون ئادەم ئىشسىز، يېقىنقى بىر قانچە يىل ئىچىدە 2000 دىن ئارتۇق پارتلاش ۋەقەلىرى يۈز بەردى، خەلق ھۆكۈمەتكە قارشى 6 مىڭ قېتىم چوڭ - كىچىك نامايىش ئۆتكۈزدى، دېڭ شياۋپىڭنىڭ ئۆلۈمىدىن كېيىن، خىتاي ئىنتايىن زور بىر ئىچكى قالايمىقانچىلىققا قاراپ يۈزلەنمەكتە، مەلۇم ۋاقىت ئۆتكەندىن كېيىن، ھاكىمىيەت تالىشىش كۈرىشىنىڭ باشلىنىشى ئېھتىمالغا تولىمۇ يېقىن. ئەلۋەتتە، شەرقىي تۈركىستانلىقلار ئۆزىنىڭ مۇستەقىللىق كۈرىشىنى تېخىمۇ كۈچلۈك ئىلگىرى سۈرۈپ، يېقىن كەلگۈسىدە ئازادلىقنى قولغا كەلتۈرىدۇ. بىزدە مۇنداق بىر سۆز بار، «يېتىپ ئۆلگىچە، ئېتىلىپ ئۆل». بىز يېتىپ ئۆلۈشنى خالىمايمىز. ئاخىرىدا ئەركىن ئالپتېكىن مۇنداق دېدى، «ۋەتەن، مىللەتنىڭ ئازادلىقى ئۈچۈن شەرقىي تۈركىستان داۋاسى بىلەن شۇغۇللىنىۋاتقان ھەر بىر مۇجاھىد، تەشكىلات ۋە جەمئىيەتلەر مۇستەقىللىق كۈرىشىمىزنى ئورتاق بىر سەپتە تۇرۇپ ئېلىپ بېرىشىمىز لازىم».

بۇ قېتىمقى مۇخبىرلارنى كۈتۈۋېلىش يىغىنىغا، تۈركىيىنىڭ ئاساسلىق رادىيو، تېلېۋىزىيە ۋە گېزىتلىرىنىڭ مۇخبىرلىرى بىلەن بىر قىسىم ئاخبارات ئورۇنلىرىنىڭ مەسئۇللىرى قاتناشتى.

خىتاينىڭ «7 - نومۇرلۇق ھۆججىتى» نى ئىزچىللاشتۇرۇشقا يول ئاچقان «ئۇختۇرۇش»

گېزىتىمىز تەھرىر بۆلۈمى

1996 - يىل 3 - ئاينىڭ 19 - كۈنى خىتاي دائىرىلىرى جياڭ زېمىن مەركىزىي كومىتېت سىياسىي بيۇروسىدا دائىمىي كومىتېت يىغىنىنى ئۆتكۈزۈپ، يىغىندا (شىنجاڭ) نىڭ مۇقىملىقىنى قوغداش توغرىسىدا مەركىزىي كومىتېتنىڭ 10 ماددىلىق «7 - نومۇرلۇق ھۆججىتى» نى ئېلان قىلدى. ھۆججەتنىڭ 8 - ماددىسىدا مۇنداق كۆرسىتىلگەن:

«8. ئالاقىدار دىپلوماتىيە خىزمەتلىرىنى ياخشى ئىشلەپ، چېگرا سىرتىدىكى مىللىي بۆلگۈنچى كۈچلەرنىڭ ھەرىكىتىنى كۆپ تەرەپتىن چەكلەش لازىم. تۈركىيە، قازاقىستان ۋە قىرغىزىستانلارنىڭ چېگرا سىرتىدىكى مىللىي بۆلگۈنچى كۈچلەرنىڭ ئاساسلىق ھەرىكەت بازىسى ئىكەنلىكىنى كۆزدە تۇتۇپ، دىپلوماتىيە يولى ئارقىلىق، بۇ دۆلەتلەرنىڭ مىللىي بۆلگۈنچى كۈچلەرنىڭ ئۆز چېگرىسى ئىچىدىكى ھەرىكىتىنى چەكلىشى ۋە ئاجىزلاشتۇرۇشىغا ھەيدەكچىلىك قىلىش لازىم. ئۆزىمىزنىڭ سىياسىي جەھەتتىكى ئۈستۈنلۈكىمىزدىن تولۇق پايدىلىنىپ، مۇشۇ دۆلەتلەر بىلەن بولغان ئىككى تەرەپ دوستانە ھەمكارلىق مۇناسىۋىتىنى يەنىمۇ راۋاجلاندۇرۇشىمىز لازىم. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، ئۇلارغا بولغان بېسىمنى داۋاملىق ساقلاش، چېگرا سىرتىدىكى مىللىي بۆلگۈنچىلىك ھەرىكىتىنى كۆزدە تۇتۇپ، زۆرۈر سۆزلىشىش ۋە كۆرەش قىلىش لازىم. چېگرا سىرتىدىكى تەكشۈرۈپ تەتقىق قىلىشنى كۈچەيتىپ، ئالاقىدار يۈزلىنىشنى ۋاقتىدا ئىگىلەش، بولۇپمۇ چېگرا سىرتىدىكى مىللىي بۆلگۈنچى كۈچلەرنىڭ ئاتالمىش «شەرقىي تۈركىستان» مەسىلىسىنى خەلقئارالاشتۇرۇشىدىن ھوشيار بولۇش ۋە ئۇنىڭ ئالدىنى ئېلىش لازىم. چېگرا سىرتىدىكى مىللىي بۆلگۈنچى كۈچلەرنى بۆلۈپ ۋە پارچىلاپ، كۆپ ساندىكىلەر بىلەن ئىتتىپاقلىشىشنى قولغا كەلتۈرۈپ، ئاز ساندىكىلەرنى يېتىم قالدۇرۇش ۋە ئۇلارغا زەربە بېرىش لازىم. جۇڭگولۇقلار، جۇڭگو مۇھاجىرلىرى توپلىشىپ ئولتۇراقلاشقان رايون ۋە شەھەرلەرنى خىزمەتنىڭ مۇھىم نۇقتىسى قىلىپ، كۆپ خىل شەكىلدىكى تەشۋىقاتنى قانات يايدۇرۇپ، كەڭ، چوڭقۇر دوست تۇتۇپ، چېگرا سىرتىدىكى مىللىي بۆلگۈنچى كۈچلەرنىڭ ھەرىكىتىنى ئەڭ چوڭ دەرىجىدە چەكلەش لازىم......»

دېمەك، كوممۇنىست خىتاي دائىرىلىرى شەرقىي تۈركىستان خەلقىنى تۇتقۇن قىلىش، سولاش، قىيناش، ئۆلتۈرۈش، قانلىق باستۇرۇش قىرغىنچىلىقىنى تارىختىن بۇيان «(شىنجاڭ) نىڭ مۇقىملىقىنى قوغداش» بايرىقىنى كۆتۈرۈپ ئېلىپ بېرىۋاتىدۇ، «(شىنجاڭ)» جۇڭگو

داۋامى 7 - بەتتە

خىتاي دائىرىلىرىنىڭ «7 - نومۇرلۇق ھۆججىتى»نى ئىزچىللاشتۇرۇشقا يول ئاچقان «ئۇختۇرۇش»

بېشى 6-بەتتە

نىڭ ئايرىلماس بىر قىسمى، دېگەننى تەرغىپ قىلىپ، ۋەتىنىمىز - شەرقىي تۈركىستاننى ئۆز تېررىتورىيىسىگە قوشۇۋېلىپ، مەڭگۈلۈك ئۆزلىرىنىڭ مۇستەملىكىسىگە، تەسىر دائىرىسىگە ۋە بېقىندىسىغا ئايلاندۇرۇش ئۈچۈن خەلقىمىزنى بۆلۈپ ۋە پارچىلاپ يوق قىلىش قەستىدە بولىۋاتىدۇ. بۇلار بىزنىڭ ھوشيارلىقىمىزنى قوزغىشى كېرەك. مۇشۇنىڭدىن قارىغاندا، نۆۋەتتىكى مۇستەقىللىق كۈرىشىمىز ناھايىتى ئېغىر ۋەزىيەت ئىچىدە تۇرماقتا. بىز كۆزىمىزنى روشەن قىلىپ، دۈشمەننىڭ نەمە دەۋاتقانلىقىنى، نېمە قىلىۋاتقانلىقىنى، ئاساسىي مەقسىتىنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى ئېنىق كۆرۈشىمىز، مۇستەقىللىق كۈرىشىمىزنىڭ كەسكىن ۋە مۇشەققەتلىك ئىكەنلىكىنى تونۇشىمىز، ھەرگىزمۇ بىپەرۋالىق قىلماسلىقىمىز لازىم. بولۇپمۇ ھازىر ھوشيارلىقنى يوقىتىپ قويۇش بەكمۇ خەتەرلىك بولۇپ، تەسەۋۋۇر قىلغۇسىز ئېغىر ئاقىۋەتلەرنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدۇ.

مۇستەقىللىق كۈرىشىمىزنى ئېغىر ۋە كۈچلۈك ئىلگىرى سۈرۈشتە، مەسىلىنىڭ ئاچقۇچى ھەرقانداق شارائىتتا بىرلىك، باراۋەرلىك، ئىتتىپاقلىق ۋە ھەمكارلىقتا چىڭ تۇرۇش. بىز بىر بىرىمىزگە بولغان مۇشۇنداق سەمىمىي مۇناسىۋەتتە چىڭ تۇرىدىغانلا بولساق، مۇستەقىللىق كۈرىشىنىڭ غەلىبە قىلىشىغا كاپالەتلىك قىلالايمىز. خەلقىمىزنىڭ ئۈمىدىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇشقا كاپالەتلىك قىلالايمىز. بىز ۋەتەن، مىللەتنى قىزغىن سۆيىدىغان، بارلىقىنى ۋەتەننىڭ مۇستەقىللىقى، خەلقنىڭ ئازادلىقى ئۈچۈن ئاتاپ كۈرەش قىلىۋاتقان مۇجاھىدلىرىمىزنى ئاسىرىشىمىز، قوللىشىمىز؛ قوشۇنىمىزنى پارچىلايدىغان، ئىتتىپاقلىقنى بۇزىدىغان ئىنتايىن ئازساندىكى مۇناپىقلارغا قارشى كۈرەش قىلىشىمىز، ئۇلارغا زەربە بېرىشىمىز لازىم. ئۆز ئارا ئىشىنىش، ئۆز ئارا ھۆرمەت قىلىش، ئۆز ئارا قوللاش، ئۆز ئارا ئۆگىنىش، ئۆز ئارا چۈشىنىشتە ئەڭ ئاساسلىقى، ئۆز ئارا ئىشىنىشتە قەتئىي چىڭ تۇرۇشىمىز لازىم.

يېقىندا تۈركىيىدە يۇقىرىقىلارنىڭ ئەكسىچە، كومپارتىيە خىتاينىڭ «7 - نومۇرلۇق ھۆججىتى»نى ئىزچىللاشتۇرۇشقا ئەڭ كەڭ يول ئاچقان ئەھۋاللار يۈز بېرىۋاتىدۇ. ئۇلار قوشۇنىمىزنى پارچىلايدىغان، مۇجاھىدلار ئىتتىپاقلىقىغا بۇزغۇنچىلىق قىلىدىغان جىنايى سۇيىقەستلەرنى ئېلىپ بېرىۋاتىدۇ. بۇ خىل جىنايى سۇيىقەستچىلەر، تەشكىلاتلىرىمىز نامىنى ئىشلىتىپ، شەرقىي تۈركىستان داۋاسىنى خەلقئارا مەيدانىسى سەھنىگە ئېلىپ چىقىشتا ئالاھىدە خىزمەت قىلىۋاتقان شەرقىي تۈركىستان مۇجاھىدلىرىنىڭ خەلقئارادىكى ئىقتىدارلىق سەركەردىسى، ھەرقانداق سىياسىي سورۇنلارغا بۆسۈپ كىرەلەيدىغان جاسارىتى، قابىلىيىتى، بىلىمى، ئۆزگىچە تەسىرى ۋە بىرقانچە خىل تىل ئالاھىدىلىكى بولغان مەرھۇم ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىننىڭ ئوغلى ئەركىن ئالپتېكىن بىلەن شەرقىي تۈركىستان داۋاسىغا ئىگە چىقىۋاتقان خەلقئارا تەشكىلاتى - «ئۇ.ن.پ.ئو» تەشكىلاتىغا قارشى چىقىپ ھەقىقەتنى بۇرمىلاپ، پىتنە - ئىغۋا توقۇپ، ئويدۇرما پەيدا قىلىپ يالغان ماتېرىيال ياساپ چىقىپ، داۋارىمىزغا، ئىتتىپاقلىققا ئەڭ ئەشەددىي دۈشمەنلىكىنى ئاشكارىلىماقتا. بۇ كىشىنى تولىمۇ غەزەپلەندۈرىدىغان ئەھۋال، بۇنىڭغا قارشى چىقىدىغان، رەددىيە بېرىدىغان، پاش قىلىدىغان ئادەم چىقمايۋاتىدۇ. ئەگەر بۇنىڭغا قارشى تۇرمىساق، رەددىيە بەرمىسەك مۇستەقىللىق كۈرىشىمىز ۋە مۇجاھىدلار ئىتتىپاقلىقىغا ناھايىتى ئېغىر زىيان يېتىدۇ. تۆۋەندە، يۇقىرىدا كۆرسىتىپ ئۆتكەن تەشكىلاتلىرىمىزنىڭ نامىنى ئىشلىتىپ، ئۆز ۋەتىنىدە داۋارىمىزغا، مۇجاھىدلار ئىتتىپاقلىقىغا ئەڭ ئەشەددىي دۈشمەنلىكىنى ئوتتۇرىغا قويغان «مۇھىم ئۇختۇرۇش»نى دىققىتىڭلارغا سۇندۇق:

PRESS BÜLTEN
NO.20/27.2.I997

پۈتۈن مۇخبىر ئورۇنلىرىغا مۇھىم ئۇختۇرۇش

مەرھۇم ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىننىڭ ئوغلى ئەركىن ئالپتېكىننىڭ ئەتە سائەت 15 دا ئۆتكۈزىدىغان مۇخبىرلارنى كۈتۈۋېلىش يىغىنىغا سىزلەرنى تەكلىپ قىلغانلىقىدىن خەۋەر تاپتۇق.

ئەركىن ئالپتېكىن چەركەز ۋەكىللىرىگە تۇغقان بولغان بەزى كاپكازلىقلارنى تۈركلەردىن باشقا بىر ئىرقنىڭ تەركىبىگە كىرگۈزۈپ دەپ قاراپ، بىر پۈتۈن مۇسۇلمان تۈركلەرنى پارچىلاشنى مەقسەت قىلغان «ئۇ.ن.پ.ئو» (بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتىدا ۋەكىللىكى بولمىغان مىللەتلەر تەشكىلاتى) نىڭ قورچاق رەئىسى. شۇنداق ئۇ رەئىسلىك قىلىۋاتقان ياۋروپا شەرقىي تۈركىستان بىرلىكىنىڭ ئەزاسى 100 گە يېقىن بولۇپ، ئۇنىڭ ئىچىدە ئەركىننى قوللايدىغانلار 20 ياكى 30 كىشى.

ئەتىكى مۇخبىرلارنى كۈتۈۋېلىش يىغىنىدىن شەرقىي تۈركىستان تەشكىلاتلىرىنىڭ ھېچقانداق ئالاقىسى يوق .... مۇشۇ ۋەجىدىن، بۇ ئادەمنىڭ بىر شەرقىي تۈركىستانلىق بولۇش سالاھىيىتىدىن باشقا ۋەتەن سىرتى ۋە ئىچىدە شەرقىي تۈركىستان ۋە شەرقىي تۈركىستان داۋاسى توغرىسىدا تەشەببۇسلاردا بولۇش ھەققى يوق. سىزلەرگە سۆزلەيدىغانلىرى ۋە كۆرسىتىدىغان ماتېرىياللىرى پۈتۈنلەي ساختا ماتېرىياللار بولۇپ، ئۇنىڭغا پەقەت ئۆز دوستلىرىنىڭ ئىمزاسى قويۇلغان.

شەرقىي تۈركىستان بىرلىكىنى بۇزماقچى بولغان ۋە ھېچقانداق يارىيۆلۈكى بولمىغان بۇ شەخسنىڭ مىللىي داۋارىمىزغا زىيان يەتكۈزۈشىدىن دىققەت قىلىشىڭىز ۋە ئۇنىڭ تەرتىپلىگەن يىغىنىغا ئېتىبار بەرمەسلىكىڭىزنى سورايمىز.

شەرقىي تۈركىستان توغرىسىدىكى ئەڭ يېڭى خەۋەرلەرنى مۇناسىۋەتلىك ئورۇنلارغا يوللىدۇق.

بىزگە ئالاقە كۆرسەتكەنلىكىڭىز ئۈچۈن رەھمەت ئېيتىمىز. ئىشلىرىڭىزنىڭ ئۇتۇقلۇق بولۇشىنى تىلەيمىز.

ھۆرمەت بىلەن:

شەرقىي تۈركىستان ئاخبارات مەركىزى

(تامغا)

ئاخىرىدا، شۇنى ئېنىق ئېيتىپ ئۆتۈشكە بولىدۇكى، ھەقىقەتكە تولۇق ھۆرمەت قىلىدىغان سەمىمىي كىشىلەر يۇقىرىقى ئۇختۇرۇشنى قايسى بىر شەرقىي تۈركىستان تەشكىلاتى يازغان ئەمەس، دەپ قارايدۇ. ئۇنداقتا، بۇ ئۇختۇرۇشنى يازغان كىم؟ ئۇنىڭ مەقسىدى يالغۇز ئەركىن ئالپتېكىننى شەرقىي تۈركىستان داۋاسىنىڭ خەلقئارا سىياسىي سەھنىسىدىن ئاغدۇرۇپ تاشلاشمۇ؟ ياكى خىتاينىڭ «7 - نومۇرلۇق ھۆججىتى»نىڭ روھى بويىچە شەرقىي تۈركىستان مەسىلىسىنىڭ خەلقئارالىشىپ كېتىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىش ۋە ئۇنى توساش ئۈچۈن خىزمەت قىلىشمۇ؟ ۋەياكى مۇجاھىدلىرىمىزنى مۇستەقىللىق كۈرىشىدىن ۋاز كەچتۈرۈشمۇ...؟ مانا، مەسىلە ئېنىقكى، ئۆز ئىچىمىزدىكى مۇناپىقلار ئەزەلدىن ئالدى بىلەن ئۆز ئىچىمىزدىكى بىرلىك، ئىتتىپاقلىققا چىش تىرنىقى بىلەن قارشى تۇرۇپ، شەرقىي تۈركىستان مۇستەقىللىق كۈرىشىگە كومپارتىيە خىتاينىڭ ئارزۇسى بويىچە ئەشەددىي بۇزغۇنچىلىق قىلماقتا. بۇ مۇناپىقلار ناھايىتى ئازساننى تەشكىل قىلىدۇ. ئەمما، ئۇلارنىڭ مۇستەقىللىق كۈرىشىمىزگە، بىرلىك، ئىتتىپاقلىقىمىزغا بولغان زىيىنى ناھايىتى چوڭ بولىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈنمۇ خەلقىمىز بۇ مۇناپىقلارنى ھەرگىز كەچۈرمەيدۇ، ئۇلارنى خەلقىمىز چوقۇم ئارىمىزدىن يوقىتىدۇ!

مەن مەڭگۈ مىللىي داۋانىڭ بىر خىزمەتچىسى

(گېرمانىيە، «خەتەر ئاستىدا قالغان مىللەتلەرنى قوغداش» خەلقئارا تەشكىلاتىنىڭ ئورگان ژورنىلى - «پوگروم»نىڭ 1997 - يىل 1 - ئايدىكى سانىدىن ئېلىندى). ماقالىنىڭ ماۋزۇسى: «دۇنيا ۋەتەندېشى ئۇيغۇر».

ماقالىدە، شەرقىي تۈركىستانلىق ئەركىن ئالپتېكىننى تونۇشتۇرۇپ ئۇنىڭ شەرقىي تۈركىستاندىن ئايرىلىپ، ھىندىستان ئارقىلىق تۈركىيىگە كېلىپ يەرلەشكەنلىكى ۋە نۆۋەتتە ۋەتەن داۋاسى يولىدا ئېلىپ بېرىۋاتقان پائالىيەتلىرى ھەققىدە توختالغان. ماقالىدە مۇنداق دېيىلىدۇ: «ئەركىن ئالپتېكىن شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ ئېغىزىدىن ئېغىزغا كۆچۈپ يۈرگەن - ئەپسانىۋى لىدېرى ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىننىڭ چوڭ ئوغلى. ئۇ ئاددىي ۋە مەنسۇپ كۈچىنى شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ مۇستەقىللىقى ئۈچۈن سەرپ قىلىپ، كۈرەش بىلەن ئۆتكەن بىر ئائىلىدە دۇنياغا كېلىپ يېتىشكەن. ئۇ ئائىلىسىنىڭ ئەنئەنىسىگە ۋارىسلىق قىلىپ، شەرقىي تۈركىستاندا يۈز بېرىۋاتقان ئىنسان ھەقلىرى تاجاۋۇزچىلىقىغا قارشى، شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ دۇنيادىكى مىللەتلەرگە ئوخشاش ئىنسانىي ياشاش ھەققى ۋە ئۆز تەقدىرىنى ئۆزى بەلگىلەش ھوقۇقىنى قولغا كەلتۈرۈش يولىدا، ئۇزۇن يىللاردىن بۇيان غەرب ئەللىرىدە مۇجادىلە ئېلىپ بارماقتا.

داۋامى 8-بەتتە

Uigure und Weltbürger

Erkin Alptekin, Vorsitzender der UNPO

مەن مەڭگۈ مىللىي داۋانىڭ بىر خىزمەتچىسى

بېشى 7-بەتتە

ئەركىن ئالپ تېكىن دادىسىنىڭ، «شەرقىي تۈركىستانلىق بولغانلىقى ئۈچۈن، شەرقىي تۈركىستان داۋاسىنى قىلىش، تۈرك بولغانلىقى ئۈچۈن تۈركلۈك داۋاسىنى قىلىش، مۇسۇلمان بولغانلىقى ئۈچۈن ئىسلام داۋاسىنى قىلىش، ئىنسان بولغانلىقى ئۈچۈن، ئىنسانلىق داۋاسىنى قىلىش» يولى بويىچە، يالغۇز شەرقىي تۈركىستان داۋاسىنى يۈرگۈزۈپ قالماي، ئەينى ۋاقىتتا، كوممۇنىست خىتاي ئاسارىتىدىكى باشقا ئەسىر مىللەتلەرنىڭ داۋاسىنى بىللە ئېلىپ بېرىشنى بىرەر قېتىممۇ ئايرىپ قويمىدى. ئۇ قىلغان ھەر بىر سۆزىدە ۋە ھەر بىر ئىشىدا ئىنسانپەرۋەرلىكنى، خەلقپەرۋەرلىكنى ۋە تىنچلىقپەرۋەرلىكنى تەرغىب قىلدى، ئۇ، ياۋروپا شەرقىي تۈركىستان بىرلىكىنىڭ رەئىسلىك ۋەزىپىسىنى ئۆتەش بىلەن بىرگە يەنە تىبەت، شەرقىي تۈركىستان، ئىچكى موڭغۇلىستان ئىتتىپاقى رەئىسلىكى بىلەن بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتىدا ۋەكىلى بولمىغان تەشكىلاتنىڭ رەئىسلىكىنىمۇ ئۆتەۋاتىدۇ. شۇنداقلا ئاسارەتتە قالغان مىللەتلەرنىڭ ئاۋازىنى پۈتۈن دۇنياغا يەتكۈزۈش يولىدا ھاردىم - چارچىدىم دېمەي، چېپىپ يۈرۈپ، خېلى كۆپ غەرب دۆلەتلىرىنىڭ ۋە خەلقئارا تەشكىلاتلارنىڭ دىققەت - ئېتىبارىنى ئۆزىگە جەلپ قىلدى.

ماقالىنىڭ ئاخىرىدا مۇنداق دەيدۇ، ئەركىن ئالپ تېكىن ناھايىتى كىچىك پېئىل، كەمتەر ئادەم. ئۇ، ئۆزىنى «رەئىس»، «رەھبەر»، «لىدەر» دېگەن ناملار بىلەن ئاتاشنى ھەرگىز قوبۇل قىلمايدۇ، بۇ توغرىسىدا ئۇ مۇنداق دەيدۇ: «بىر مۇجاھىد ئۆز مىللىتىگە بولغان ۋىجدانى قەرزىنى ئۆتەش ئۈچۈن خىزمەت قىلغاندا، (رەھبەر)، (رەئىس) ياكى (لىدەر) بولۇش شەرت ئەمەس، مەن مەڭگۈ خەلقىمنىڭ بىر مىللىي داۋا خىزمەتچىسى».

ئۇلارغا سەل قارىماسلىق لازىم

تۈركىيە شەرقىي تۈركىستان ئوقۇغۇچى - ياشلار بىرلىكى، مائاۋىن رەئىس ئەملشات ئەيسا

ئوتتۇز يىل ئاسارەت ئىچىدە قېلىپ، ۋەتىنىدە تۇرۇپ ۋەتىنىگە، ئۆي - ماكانى تۇرۇپ ئۆز ماكانىغا ئىگە بولالماي، خاتىرجەم كۈنلەردىن، ئىنسانىي ھوقۇقىدىن مەھرۇم قالغان خەلقىمىز، كوممۇنىست خىتاينىڭ ئاسسىمىلياتسىيە ۋە مىللىي زۇلۇم مۇھاسىرىسىدە، ئۆزىنىڭ مىللىي كىملىكىنى ساقلاپ قېلىش ۋە ئۇنى جارى قىلدۇرۇشتا تارىختىن بۇيان مۇستەملىكىچىلىك ھۆكۈمرانلىقىغا قارشى مۇستەقىللىق كۈرىشىنى ئىزچىل تۈردە داۋاملاشتۇرۇپ كەلمەكتە. ئۇلار تارىختا ئوڭۇشسىز شارائىتتىمۇ كۈرەش قىلىپ كەلگەن، بۇنىڭدىن كېيىن ئۇلار يەنىلا داۋاملىق كۈرەش قىلىپ، شەرقىي تۈركىستاننىڭ ئازادلىقىنى قولغا كەلتۈرىدۇ ۋە ئۆزىنىڭ ئۆرپ - ئادىتى، دىنىي ئېتىقادى، مەدەنىيىتى ۋە ئەسلى خۇسۇسىيىتىنى ساقلاپ قالىدۇ.

لېكىن، كوممۇنىست خىتاي مۇستەملىكىچىلىرى ئىلاج قىلىپ شەرقىي تۈركىستان خەلقىنى ئۆزىگە بويسۇندۇرماقچى، شۇنىڭدەك سوتسىيالىزم تەربىيىسى، تۇغۇت چەكلەش، كۆچمەن يۆتكەش ۋە ئاتوم پارتلىتىش قاتارلىقلار بىلەن شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ سانىنى ئازايتىپ، تارىخ سەھىپىسىدىن يوقاتماقچى بولدى. راست دېگەندەك نەچچە يۈزمىڭ شەرقىي تۈركىستان خەلقى بۇنداق يوقۇتۇشنىڭ پاجىئەسىدە ۋەيران بولۇپ، بۇ يوقۇتۇشنىڭ قۇربانى بولۇپ كەتتى. ئەمما، بۈگۈنكى كۈندە شەرقىي تۈركىستان خەلقى كوممۇنىست خىتاينىڭ بۇنداق يوقۇتۇش سۇيىقەستلىرىنى تونۇپ يەتتى، ئۇلار بۇنداق يوقۇتۇش سۇيىقەستلىرىنى ئىزچىل تۈردە پاش قىلىپ، ئۇنىڭ بىلەن جان تىكىپ كۈرەش قىلماقتا.

لېكىن، كىشىنى ئەجەبلەندۈرىدىغىنى شۇكى، يېقىندىن بۇيان ئارىمىزدىكى بەزى «مۆتىدىللەر» خىتاينىڭ دۈمبىسىگە ئۇسۇل ئويناپ، ئۆزىمە نېمىشقىدۇ چوغ تارتىپ، خىتاينى خوش قىلىدىغان چىرايلىق سۆزلەر بىلەن خەلقىمىزنىڭ ئىرادىسىگە خىلاپ ھالدا، ئاتالمىش «ئاپتونومىيە ھوقۇقى»، «خىتاي بىزگە ياخشى مۇئامىلە قىلمۇن» دېگەن مەيدانىنى ئوتتۇرىغا چىقىرىپ، مۇستەقىللىقتىن ئىبارەت كۈرەش نىشانىمىزغا توسقۇنلۇق قىلماقتا ۋە «سەمىمىي يولداش» ئۇنۋانىغا ئېرىشىش ئۈچۈن ھۇدىنى يوقۇتۇپ قويماقتا.

جامائەتكە مەلۇمكى، 1949 - يىلى كوممۇنىست خىتاي شەرقىي تۈركىستاننى «ئازاد» قىلىپ، «مىللىي تېررىتورىيىلىك ئاپتونومىيە ھوقۇقى» يۈرگۈزدى. بۇنىڭ بىلەن خەلقىمىز ۋەتىنىدىن، ئۆي - ماكانلىرىدىن، خاتىرجەم كۈنلەردىن، ئىنسانىي ھوقۇقىدىن مەھرۇم قىلىنىپ قان تۆكۈپ، ياش ئاققۇزۇپ ياشاپ كەلدى. ئۇلارنىڭ بەخت - سائادەتلىك تۇرمۇش كۆرۈش ئارزۇلىرى ھامان سۇنىڭ ئۈستىدىكى كۆپۈكتەك يوققا چىقىپ، ئۇلارغا ئۈمىد كەلتۈرگىنى ئۆلۈش ئالدىدا ئۆز تەقدىرىنى ئۆزى بەلگىلەپ، ئۆزىگە ئۆزى خوجا بولۇش ھوقۇقىنى قولغا كەلتۈرۈش بولدى، كۈتىدىغىنى شەرقىي تۈركىستاننىڭ كەڭ ئاسمىنىدا ئاي يۇلتۇزلۇق كۆك بايراقنىڭ جەۋلان قىلىشىنى كۆرۈشتىن ئىبارەت بولدى. ئۇلارنىڭ يۈرەكلىرى يارىدار بولۇپ، زادىلا چىداپ تۇرالمايدىغان ھالغا كەلدى. بۇنى خەلقىمىزنىڭ يېقىندىن بۇيان ئېلىپ بېرىۋاتقان كۈرەش ئەمەلىيىتى ئىسپاتلاپ بېرىدۇ.

ئەپسۇسكى، دەل مۇشۇنداق مەزگىلدە، يەنى شەرقىي تۈركىستان ۋەزىيىتى ۋە خەلقىمىزنىڭ ئەھۋالى ئەنە شۇنداق جىددىي شارائىت ئاستىدا تۇرغان، تۈركىيىدىكى پۈتۈن شەرقىي تۈركىستانلىقلار ۋەتەن، مىللەت ئۈچۈن بارلىقىنى تەۋەككۈل قىلىپ كۈرەش قىلىشقا ئاتلانغان ناھايىتى زور تارىخىي ئەھمىيەتكە ئىگە بۇ پەيتتە، يۇقىرىدا ئېيتقان دۈشمەننىمۇ، ئۆزىنىمۇ چۈشەنمەيدىغان «مۆتىدىللەر» ۋە بەزى پۇرسەتپەرەز «كەسپىي ئىنقىلابچىلار» خەلقنىڭ ھېسسىياتىدىن پايدىلىنىپ قوشۇن ئالدىغا چىقىۋالدى. ئۇلار قوشۇن ئالدىدا تۇرۇپ، سۆز قىلىش «سالاھىيەت»ىگە ئىگە بولىۋېلىپ، خەلقنى قايمۇقتۇرۇپ، سامان ئاستىدىن سۇ يۈرگۈزۈپ، پۈتۈن دۇنيا تۈركلۈك، ئىسلام ئالىمىنىڭ رەھبىرى، شەرقىي تۈركىستان مۇجاھىدلىرىنىڭ ئۇلۇغ ئۇستازى مەرھۇم ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىننىڭ ئىرادىسىگە ۋارىسلىق قىلىپ، ئۇنىڭ بايرىقىنى كۆتەرگەن مۇجاھىدلارنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق كۈرەش نوپۇزلۇقىنى ئۇنۇتتۇرۇش، يوق قىلىشقا ئۇرۇنماقتا. ئۇلار ئوچۇقتىن ئوچۇق نامايىش قوشۇنىدا رەھمەتلىكنىڭ روھى (رەسىمى) نىڭ بولۇشىغا قارشى چىقتى، ئەمەلىيەتتىمۇ ئىستانبۇلدا بولغان بىر قانچە قېتىملىق خىتايغا قارشى نامايىشلاردا ئەيسا ئەپەندىنىڭ رەسىمى كۆرۈنمىدى. بۇ ئەھۋال ئۆز ھەمشەھەرلىرىمىزنىڭ، ھەتتا پۈتۈن تۈركىيە تۈركلۈك، ئىسلام ئالىمىي خەلقلىرىنىڭ قاتتىق دىققىتىنى قوزغىدى. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا يەنە ئۇلار خەلق ئالدىدا «ئىتتىپاق قىلىش»، «ھەمكارلىق» دەپ كانىيى بوغۇلغىچە ۋارقىراپ، ئەمەلىيەتتە خەلقنىڭ كەينىدىن ئىتتىپاق قىلىش، ھەمكارلىقنى قاتتىق بۇزغۇنچىلىق قىلماقتا. بىزنىڭ مۇستەقىللىق كۈرىشىمىز مۇشۇنداق پۇرسەتپەرەزلەرنىڭ كاشىلىسى تۈپەيلىدىن بەزى چاغلاردا ئەگرى يوللارنى ماڭغان ئىدى. دېمەك، ئەھۋال شۇنى چۈشەندۈرۈپ بېرىدىكى، بۇ «مۆتىدىللەر» نىڭ ۋە «كەسپىي ئىنقىلابچىلار» نىڭ ۋەتەنگە، خەلققە ۋە مۇستەقىللىق كۈرىشىمىزگە بولغان سەمىمىيىتى، خەلقنىڭ كوممۇنىست خىتاي ئاسارىتىدىن قۇتۇلۇش ئىرادىسىگە بولغان ئىشەنچىسى تولىمۇ تۆۋەن. ئەگەر ئۇلاردىكى بۇ ئاجىزلىقنى ۋاقتىدا چۈشەنمەيدىغان بولساق، مۇستەقىللىق داۋايىمىزدا كوممۇنىست خىتاينىڭ مالايلىرى مۇجاھىدلىرىمىز ئوتتۇرىسىدا ئىختىلاپ پەيدا قىلىشى، ھەتتا، بەزى قالايمىقانچىلىقلارنى كەلتۈرۈپ چىقىرىشى مۇمكىن. بۇ تۈركىيىدە ياشاۋاتقان مۇستەقىللىق كۈرەش مۇۋەپپەقىيەتلىرىمىزگە ناھايىتى چوڭ زىيان يەتكۈزىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن ئەمەلىي ئىش قىلماي قۇرۇق گەپ سېتىپ خەلققە زىيان سالغۇچى تۈرلەردىن، تەلۋىلەرچە پو ئاتىدىغان چاكىنا سىياسەتۋازلاردىن، ئۆزۈمچىل، مەنمەنچى، قۇرۇق سۆلەت مەممەدانلاردىن، خەلقنىڭ تۆھپە قىلغان مال - مۈلكى بىلەن قورسىقىنى تويغۇزۇۋاتقان «تەدبىرلىك مىتە»لەردىن قاتتىق ھوشيار بولۇپ، ئۇلارغا ھەرگىز سەل قارىماسلىق لازىم.

داۋاملىق مېڭىشقا ئىرادە باغلىدىم

ئەمەتجان مەمتىمىن

مەن 1994 - يىلى يۇرتۇم قەشقەردىن ئايرىلىپ، قىرغىزىستان، قازاقىستان ئارقىلىق تۈركىيىگە كەلدىم. مانا ھازىر تۈركىيىگە كەلگىنىمگە 3 يىل بولۇپ قالدى. بۇ جەرياندا كۆپ نۇرغۇن ۋاقىتىمنى باشقا ئىشلار بىلەن ئۆتكۈزگەن بولمامدۇ، لېكىن، تۈركىيىگە كېلىپ تۇرۇپ قالغاندىن كېيىن، ۋەتەنگە بولغان مۇھەببەت ۋە سېغىنىش مېنى ھەرگىز ھارامتاماقلاردىن بولۇپ قالماسلىققا يۈزلەندۈردى. مەن مۇنداق پىكىرگە كەلدىم: ئىنسانلاردا ئورتاق بولۇشقا تېگىشلىك بەخت - سائادەتنى ئۆزى يارىتىشى لازىمكى، ھەرگىزمۇ ئۆز ئىلكىدىن كەلمەيدۇ. شۇڭا، چوقۇم كوممۇنىست خىتاينىڭ شەرقىي تۈركىستاندا يۈرگۈزۈۋاتقان مۇدھىش ھاكىمىيىتىگە قارشى كۈرەش قىلىش لازىم. بىز دۇنيادا ياشاش ئۈچۈن خىتاينىڭ بارلىق ناھەق قانۇن - سىياسەتلىرى بىلەن كۈرەش قىلىشىمىز لازىم. ئەگەر بىزدە ھەق، ھوقۇق ئۈچۈن كۈرەش قىلىش ئىرادىسى بولمايدىكەن، كېيىپ ئىپتالايەنكى، كۆڭۈللۈك، خاتىرجەم تۇرمۇشىمىزنى ئىزدەپ كەلمەيدۇ، ئەكسىچە بىر ئادەم ۋەتىنىنىڭ ھەقىقىي بەخت - سائادىتى ئۈچۈن مۇستەملىكىچىلەر بىلەن كۈرەش قىلماي، پەقەت كۆڭۈللۈك، خاتىرجەم ياشاشنى ئويلايدىكەن بۇ مۇمكىن ئەمەس.

داۋامى 9-بەتتە

داۋا يولىدا مېڭىشقا ئىرادە باغلىدىم

بېشى 8-بەتتە

مېنى ئۈمىدلەندۈرگەن يەنە بىر ئىش شۇ بولدىكى، پۈتۈن ئۆمرى ۋەتەن، مىللەت ئۈچۈن خىزمەت قىلىش بىلەن ئۆتكەن بۈيۈك ئۇستازىمىز، رەھمەتلىك ئەيسا يۈسۈپ ئالىپتېكىننىڭ روھىغا دۇئا بىلەن يادىكىسى ئۈچۈن ئۆتكۈزۈلگەن مەۋلۇت مۇناسىۋىتى بىلەن ئۇنىڭ پەرزەنتلىرى ئەركىن ئالىپتېكىن، ئارسلان ئالىپتېكىن ئۇيۇشتۇرغان (96 - يىل 15 - دېكابىر) مۇھاجىرەتتىكى شەرقىي تۈركىستانلىقلارنىڭ ئۇچرىشىش - سۆھبەت مۇراسىمىدىن ناھايىتى خۇشال بولدۇم. مۇراسىمدا قازاقىستان، قىرغىزىستان، ئۆزبېكىستان جۇمھۇرىيىتىدىن كەلگەن ھەر قايسى شەرقىي تۈركىستان تەشكىلاتلىرىنىڭ رەھبەرلىرى ۋە ۋەكىللەر بىلەن تۈركىيەدىكى تەشكىلاتلارنىڭ رەھبەرلىرى بىر يەرگە كېلىپ، سەممىي سۆھبەتلىشىپ، داۋا ئۈچۈن ھەرقانداق شەخسىي ئاداۋەتلەرنى بىر ياققا تاشلاپ، بىرلىك، باراۋەرلىك ئاساسىدا بىر مەسلەلىي مەركەز قۇرۇش ئۈچۈن قۇچاغلاشتى. بۇ مەنزىرىدىن پۈتۈن يىغىن ئىشتىراكچىلىرى قاتتىق خۇش بولدى ۋە ئۇزۇنغىچە چاۋاق چېلىپ قىزغىن ئالقىشلىدى.

بولۇپمۇ، رەھمەتلىكنىڭ چوڭ ئوغلى ئەركىن ئالىپتېكىننىڭ «شەرقىي تۈركىستاننىڭ بۈگۈنى ۋە ئەتىسى» دېگەن تېمىدىكى نۇتقى مېنى قاتتىق ئىلھاملاندۇردى. مەن بىر شەرقىي تۈركىستانلىق بولۇش سۈپىتىم بىلەن، كوممۇنىست خىتاينىڭ ۋەتىنىمىزدە يۈرگۈزۈۋاتقان دەھشەتلىك زوراۋانلىقىغا قارشى كۈرەش قىلىشقا، ھەرگىزمۇ بىر قىسىم كىشىلەردەك ھارامتاماقلاردىن بولۇپ قالماسلىققا ئىرادە باغلىدىم. مۇستەقىللىق ۋە ئەركىنلىك ئۈچۈن كۈرەش قىلىش مېنىڭ ۋە بارلىق ئوت يۈرەك شەرقىي تۈركىستان ياشلىرىنىڭ مەجبۇرىيىتى. ئەلۋەتتە.

يۈزمۇ - يۈز تۇرۇپ كۈرەش قىلىشتىن قورقماسلىق كېرەك

مۇھەررىردىن: «شەرقىي تۈركىستان ئوقۇغۇچى - ياشلار بىرلىكى» - تۈركىيەدىكى شەرقىي تۈركىستانلىق ۋەتەنپەرۋەر، مىللەتپەرۋەر ئىلغار ئوقۇغۇچى - ياشلاردىن تەشكىللىنىپ، 1994 - يىلى قۇرۇلغان تەشكىلات. بۇ تەشكىلات قۇرۇلغاندىن بۇيان ئۆزىنىڭ جۇشقۇن، جەسۇر ئالاھىدىلىكىنى تولۇق ئىشقا سېلىپ، ۋەتەن، مىللەتنىڭ بەخت - سائادىتى ئۈچۈن تىرىشىپ بىلىم ئېلىش بىلەن بىرگە ئىشلەشنى بىرلەشتۈردى؛ تۈركىيەدە تۇرۇپ ئۆز مىللىي مەدەنىيىتىنى قوغداش ۋە تەرەققىي قىلدۇرۇشقا خىزمەت قىلىش بىلەن بىرگە كوممۇنىست خىتاينىڭ خەلقىمىزنى سىياسىي جەھەتتە ئېزىش، تىل - يېزىق، ئۆرپ - ئادەت، دىنىي ئېتىقاد قاتارلىق جەھەتلەردە ئاياق ئاستى قىلىشى ۋە كەمسىتىشىنى پاش قىلىش، كۈرەش قىلىشنى ئېلىپ باردى؛ ۋەتىنىمىزنىڭ مۇستەقىللىقى ئۈچۈن ئېلىپ بېرىلغان پائالىيەتلەرگە ئاكتىپ قاتنىشىپ، نۇرغۇن ئىشلارنى قىلىشنى داۋاملاشتۇرماقتا. بۇنىڭدىن قاتتىق چۆچۈگەن كوممۇنىست خىتاي دائىرىلىرى، تۈركىيەدىكى باش ئەلچىخانىسىنى ئىشقا سېلىپ، بۇ تەشكىلاتنى يوقىتىش ئۈچۈن ھىيلە ئىشلىتىپ، تەشكىلات رەھبەرلىرىنى «سۆھبەت» كە تەكلىپ قىلغان. تۆۋەندە بۇ توغرىسىدا گېزىتىمىز باش مۇھەررىرى شاخىمەردان بوزقۇرت (كۆك بۆرە) نىڭ شەرقىي تۈركىستان ئوقۇغۇچى - ياشلار بىرلىكىنىڭ رەئىسى ئەركىن ئەكرەم بىلەن ئۆتكۈزگەن سۆھبىتىنى دىققىتىڭلارغا سۇنىمىز.

شا: ئاڭلىشىمىزچە يېقىندا خىتاينىڭ ئاخبارات ئورگىنى سىزنىڭ ئۈستىڭىزدىن تۈركىيە تاشقى ئىشلار جامائەت خەۋپسىزلىك مىنىستىرلىكىگە شىكايەت قىپتۇ، بۇ توغرىسىدا گېزىتىمىزگە سۆزلەپ بەرسىڭىز.

ئە: بىز تۈركىيەدە ئوقۇۋاتقان شەرقىي تۈركىستانلىق ئوقۇغۇچى ۋە بىر قىسىم ئىلغار ياشلار «شەرقىي تۈركىستان ئوقۇغۇچى - ياشلار بىرلىكى» تەشكىلاتىنى قۇرغاندىن بۇيان، تەشكىللىك ھالدا ئۆز ئالاھىدىلىكىمىز بويىچە، ئۇيغۇر مەدەنىيىتى، تارىخى ۋە ئۆرپ - ئادەتلىرىنى ئىلمىي ئۇسۇللار بىلەن تۈركىيەگە ۋە دۇنياغا تونۇتۇش ئۈچۈن بەزى پائالىيەتلەرنى ئېلىپ باردۇق. يەنى 94 - يىلى «21 - ئەسىرگە كىرىش ئالدىدىكى شەرقىي تۈركىستان»، 95 - يىلى «شەرقىي تۈركىستان ئوقۇغۇچىلار دېموكراتىك ھەرىكىتىنىڭ 15 يىللىقىنى خاتىرىلەش يىغىنى»، ۋە «مەھەممەت ئىمىن بۇغرانىڭ ۋاپاتىنىڭ 30 يىللىقىنى خاتىرىلەش يىغىنى»، 96 - يىلى «ھازىرقى زامان ئۇيغۇر ئەدەبىياتىدىكى مىللىي كۈرەش» قاتارلىق ئىلمىي مۇھاكىمە يىغىنلىرىنى ئۇيۇشتۇردۇق. ھەر يىلى ئۆكتەبىردە ئەنقەرەدىكى پۈتۈن چەتئەل كونسۇللىرىغا بېرىپ، خىتاينىڭ مۇستەبىت ھۆكۈمرانلىقىغا بولغان نارازىلىقىمىزنى بىلدۈرۈپ بايانات تاپشۇرۇپ كەلدۇق. ھەر قېتىملىق دۇنيا تۈرك ياشلىرى قۇرۇلتىيىدا شەرقىي تۈركىستان ھەققىدە ئېلىنغان قارار ۋە باياناتلارنى جياڭزېمىن ۋە باشقا خىتاي دائىرىلىرىگە يوللىدۇق. خىتاي كونسۇلى ئالدىدا بىر نەچچە قېتىم رادىئو - تېلېۋىزىيە ۋە گېزىت مۇخبىرلىرىنى كۈتۈۋېلىش يىغىنى تەرتىپلىدۇق. 96 - يىلى 8 - ئاينىڭ 9 - كۈنى ياۋروپا - ئاسىيا ئىنسان ھەقلىرى دەرنىكى بىلەن بىرلىكتە خىتاي كونسۇلخانىسى ئالدىغا قارا چەمبىرەك قويدۇق. بىزنىڭ بۇ ھەرىكىتىمىز خىتاينى قاتتىق خاپا قىلغان ئىكەن. بىزنى، قانۇنسىز تەشكىلات قۇرۇپ، «بۆلگۈنچىلىك» بىلەن شۇغۇللىنىۋاتىدۇ، خىتاينىڭ خەلقئارادىكى ئىناۋىتىگە تەسىر يەتكۈزىدىغان قىلمىشلارنى قىلدى ۋە تۈركىيە بىلەن بولغان ئىككى دۆلەتنىڭ دوستلۇق مۇناسىۋىتىمىزگە دەخلى يەتكۈزىدىغان سۆز - ھەرىكەتلەردە بولۇۋاتىدۇ، دەپ، تۈركىيە تاشقى ئىشلار جامائەت خەۋپسىزلىك مىنىستىرلىكىگە شىكايەت قىلىپ، مېنى جاۋابكارلىققا تارتىشنى تەلەپ قىلغان. بۇ توغرىدا مېنى تۈركىيە تېررورلارغا زەربە بېرىش خەۋپسىزلىك باشقارمىسىدىن چاقىرتىپ ئىپادە ئالدى.

شا: ئۇلارغا بەرگەن ئىپادىڭىزنى ئاشكارىلاشقا بولامدۇ، ئۇلار سىزدىن نىمىلەرنى سورىدى؟

ئە: ئۇلار مەندىن تەشكىلاتىمىزنىڭ ئومۇمىي ئەھۋالىنى، قايسى خەلقئارادىكى پائالىيەتلەر بىلەن شۇغۇللانغانلىقىمىزنى ۋە خىتاينىڭ ئىناۋىتىگە قانداق زىيانلارنى يەتكۈزگەنلىك توغرىسىدا مەسىلىنى تەپسىلىي تاپشۇرۇشنى ئېيتتى. ئۇلار مەسىلىنى بىر تېررورلۇق تەشكىلاتنىڭ ئادىمىگە ئوخشاش مەسىلە قىلماقچىدەك مۇئامىلە قىلدى. مەن ئۇلارغا تەشكىلاتىمىزنىڭ ئاساسەن شەرقىي تۈركىستانلىق ئوقۇغۇچىلاردىن تەشكىللەنگەن ئىلمىي تەشكىلات ئىكەنلىكىنى، تەشكىلاتىمىزنىڭ تۈركىيەنىڭ قانۇن - نىزاملىرىغا ھەر ۋاقىت رىئايە قىلىش بىلەن خەلقئارا قانۇن - پىرىنسىپلارغا ئوخشاشلا ئەمەل قىلىدىغانلىقىنى ئالدى بىلەن ئەسكەرتىپ ئۆتتۈم. ئۇنىڭدىن كېيىن بىزنىڭ ئېلىپ بارغان پائالىيەتلىرىمىزنىڭ كوممۇنىست خىتاينىڭ شەرقىي تۈركىستاندا يۈرگۈزۈۋاتقان ئاسسىمىلياتسىيە سىياسىتى، كۆچمەن يۆتكەش سىياسىتى، تۇغۇت چەكلەش سىياسىتى، ئىنسان ھەقلىرىگە قىلىۋاتقان تاجاۋۇزچىلىقى ۋەھشىلىكىنى تۇتقۇن قىلىش، ئۆلتۈرۈش، قىيناش قاتارلىق ۋەھشىيانە زوراۋانلىقىنى دۇنيا خەلقى ئالدىدا پاش قىلىپ، ۋەتەن، خەلقىمىزنىڭ مۇستەقىللىقى يولىدا ئۆز مەجبۇرىيىتىمىزنى ئادا قىلىش ئىكەنلىكىنى سۆزلىدىم. مېنىڭ سۆزۈمدىن كېيىن ئۇلار بىزنى سۈرۈشتە قىلىشتا پەقەت ئۆز ۋەزىپىسىنى ئورۇنلاش مەجبۇرىيىتىنى بىجىرىش ئىكەنلىكىنى ئېيتتى.

شا: شۇنىڭدىن كېيىن، خىتاي كونسۇلى سىزنى يەنە چاقىرتتىمۇ؟

ئە: ئۇنىڭدىن كېيىن، خىتاي كونسۇلى مېنى ئۈچ قېتىم چاقىرتتى ۋە باش كاتىپى خەن يۈگشىڭ بىلەن كۆرۈشتۈم. خىتاي كونسۇلى بۇ قېتىم ئۇسۇلنى ئۆزگەرتىپ، مېنى رېستورانغا تەكلىپ قىلىدىغان بولدى.

شا: ئەجەبا، بۇ ئىش بىلەن كەينىڭىزدىن سىزنى، «خىتاينىڭ ئىشپىيونى» دەپ گەپ چىقىشتىن قورقمامسىز؟

ئە: دېگىنىڭىزدەك، خىتاي ماكادەل ئاشۇ كوزۇرنى ئويناۋاتىدۇ. مېنىڭ ئارقامدىن ئاشۇنداق سۆزلەرنىڭ چىقىشى ئۈچۈن، خىتاي كونسۇلى ھەدەپ سالامىنى، رېستورانلارغا تەكلىپ قىلىۋاتىدۇ. مەن كونسۇلنىڭ بۇ تەكلىپىنى ئۆز مەنىڭ مەقسىدىمنى بىۋاستە خىتاي ھۆكۈمىتىگە بىلدۈرۈش، يۈزمۇ - يۈز تۇرۇپ كۈرەش قىلىشنىڭ ياخشى پۇرسىتى دەپ بىلەمەن. ھەممىدىن بۇرۇن يۈگشىڭ بىزنىڭ تەشكىلاتىمىزنى خاتا قۇرۇلغان تەشكىلات، سىلەر ئەركىن ئالىپتېكىننىڭ يالغان تەشۋىقاتلىرىنىڭ زەھەرلىشىگە ئۇچراۋاتىسىلەر دېگەن بىمەنە سۆزلىرىگە قارىتا خىتاينىڭ شەرقىي تۈركىستاندا ھەل قىلىشقا تېگىشلىك مەسىلىلىرىنى بىر - بىر ئوتتۇرىغا قويۇپ، غەزىپىمنى بىلدۈرۈۋالدىم.

مەن ھەر قېتىم خىتاي كونسۇلىنىڭ كۆرۈشۈشكە تەكلىپ قىلغانلىقىدا، «ئوقۇغۇچى - ياشلار بىرلىكى» نىڭ قوشۇلۇش - قوشۇلماسلىق پىكرىنى ئالغاندىن كېيىن، ئاندىن قارار بەردىم. بۇ ئەھۋالدا، سىز دېگەندەك «ئىشپىيون» دېگەن گەپ - سۆزلەرنىڭ چىقىشىدىن قورقۇش ھاجەتسىز.

داۋامى 11-بەتتە

تۈركىيەدە مەرھۇم ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىن ھەپتىلىكى ئۆتكۈزۈلدى

بېشى 12-بەتتە

مەۋلۇت مۇراسىمى مەرھۇمنىڭ مەنسۇپ ئوغلى سەرۋەت كاباكلىنىڭ رىياسەتچىلىكىدە ئېچىلدى. ئۇ ئېچىلىش نۇتقىدا مۇنداق دېدى: «شەرقىي تۈركىستان دەپ نەپەس ئېلىپ دۇنياغا كەلگەن ۋە شەرقىي تۈركىستان دەپ نەپەسى توختىغان ئۇلۇغ ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىننىڭ مەۋلۇتىگە قاتناشقان بارلىق مېھمانلارنى قىزغىن قارشى ئالىدىغانلىقىمنى بىلدۈرىمەن. ھەممىڭلار خوش كەلدىڭلار!».

ئۇنىڭدىن كېيىن، مەرھۇمنىڭ چوڭ ئوغلى ئەركىن ئالپتېكىن سۆز قىلىپ مۇنداق دېدى: «دادام 40 يىللىق ئۆمرىنى تۈركىيە جۇمھۇرىيىتىدە ئۆتكۈزدى. ئۇنىڭ ئەڭ چوڭ ئىستىكى شەرقىي تۈركىستان داۋاسىنى تۈركىيە ۋە تۈرك مىللىتىنىڭ يارەمىگە ئېرىشتۈرۈش ئىدى. چۈنكى، شەرقىي تۈركىستان دۇنيا تۈركلىرىنىڭ بۆشۈكىدۇر. شۇنىڭ ئۈچۈن تۈركىيە جۇمھۇرىيىتى بۇ داۋاغا ساھىب چىقىش مەجبۇرىيىتىدا ....».

ئەركىن ئالپتېكىن سۆزىنىڭ ئاخىرىدا، مەۋلۇت ئىشتىراكچىلىرىغا «ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىن ۋەخپى»نىڭ پەرزەنتلىرى ئەركىن، ئارسلان، ئىسلىغار، گۈلتەن، كۆيئوغۇلى ئۆزجان، كېرەم ئوغلى ۋە مەنسۇپ ئوغلى سەرۋەت كاباكلى تەرىپىدىن قۇرۇلغانلىقىنى ئېلان قىلدى.

سۆزگە تەكلىپ قىلىنغان تۈركىيەدىكى تۇغۇلغان پارتىيىسى رەئىسى ھەممەن جالال گۈزەل مۇنداق دېدى: «ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىن مۇشتىنىنى قورقاتقان مۇجاھىد غازى ۋە تۈركلۈك مۇجاھىدلىرىنىڭ ئەڭ بۈيۈك قەھرىمانلىرىدىن بىرى». مىللەت پارتىيىسى رەئىسى ئايتۇق ئەدىبالى مۇنداق دېدى: «ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىن پۈتۈن ھاياتىنى تۈرك دۇنياسىنى بىرلەشتۈرۈش كۈرىشىگە بېغىشلىدى. ئۇ بىرلەشتۈرگۈچى ئۇلۇغ ئادەم». «تۈركىيە گېزىتى» يازغۇچىسى، شەيخۇل مۇھەررىرى (مۇھەررىرلەر باشلىقى دېگەن ئالىي ئۇنۋان) ئەخمەت كاباكلى مۇنداق دېدى: «بىز ۋەتەن مۇسىيقىسىنىڭ ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىنگە مۇجەسسەملەشكەنلىكىنى ئۇققاندۇق». «تۈركىيە گېزىتى» باش مۇھەررىرى، پروفېسسور دوكتور نەۋزات يالچىن تاش مۇستەقىللىق ئىرادىسىنى كۈچلەندۈرۈش كېرەككى، ئاجىزلاشتۇرۇشقا بولمايدىغانلىق توغرىسىدا قىسقىچە توختالغاندىن كېيىن، مۇنداق دېدى: «ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىن ۋەتەن، خەلقىنىڭ ئازادلىقى ئۈچۈن كۈرەش قىلىشتىن ھېچقاچان ۋاز كەچمىدى. ئۇنىڭ روھى چوقۇم زۇلمەتلىك شەرقىي تۈركىستان تۇپرىقىدا مەشئەل بولۇپ يانىدۇ».

ئوتتۇرا ئاسىيا تۈرك جۇمھۇرىيەتلىرىدىن كەلگەن ۋەكىللەرگە ۋاكالىتەن شائىر دولقۇن ياسىن سۆزگە چىقىپ مۇنداق دېدى: «بىز ئوتتۇرا ئاسىيا تۈرك جۇمھۇرىيەتلىرىدە ياشاۋاتقان 500 مىڭدىن ئارتۇق شەرقىي تۈركىستانلىقنىڭ ئۇلۇغ لىدېرىمىز، رەھبەرىمىز ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىنگە بولغان چوڭقۇر سېغىنىشى بىلەن دۇئاسىنى ئېلىپ كەلدۇق. رەھبەرلىكنى خەلقىمىز ۋە دەۋرىمىز قەدىرلەيدۇ. ئۇنىڭ ئارزۇ - ئارمانلىرىنى رويابقا چىقىرىش ئۈچۈن كۈرەش قىلىدۇ».

ئۇنىڭدىن كېيىن، ئىستانبۇلدىكى شەرقىي تۈركىستان دەرنىكى «دوغۇ تۈركىستان زورنىلى»نىڭ مەسئۇل مۇھەررىرى خىزىر بەك غەيرەتۇللا، قەيسەرى شەرقىي تۈركىستان مەدەنىيەت ۋە ھەمكارلىق دەرنىكى باشلىقى مەھمەت ئىمىن ئاتۇر بىردەك مۇنداق دېدى: «شەرقىي تۈركىستان قاچان مۇستەقىل بولىدىكەن، شۇچاغدا مەرھۇم ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىننىڭ روھى ئاندىن شاد بولىدۇ!».

ئاخىرىدا، سەرۋەت كاباكلى ئامېرىكا، گېرمانىيە، گوللاندىيە، ئەنگلىيە، ئەزەربەيجان، تاتارىستان، تۈركىيە، قىبرىس، ھىندىستان قاتارلىق مەملىكەتلەرنىڭ ھۆكۈمەت، دۆلەت، پارتىيە، جەمئىيەت، تەشكىلات ۋە شەخسلەر نامىدىن يوللانغان 53 پارچە تەزىيە تېلېگراممىسىنى تاپشۇرۇپ ئالغانلىقىنى ئۇقتۇردى.

... لىرى، ئوقۇغۇچى - ياشلار بىرلىكى رەھبەرلىرى، مويسىپىت دىنىي كىشىلەر، دىنىي تالىپلار، ئىشلىغار، تىجارەتچى - ھۈنەرۋەنلەر، ئوقۇغۇچىلار، ياشلار ۋە چوڭلار بىلەن تولدى.

يىغىن، كوممۇنىست خىتاينىڭ ئۇزۇندىن بۇيان پىلانلاپ كەلگەن مۇھاجىرەتتىكى شەرقىي تۈركىستانلىقلارنىڭ بىرلىكىنى پارچىلاش، ئىتتىپاقلىقىغا بۇزغۇنچىلىق قىلىش - «بۆلۈپ ۋە پارچىلاپ زەربە بېرىش» سۇيىقەستىنى غەزەپ بىلەن ئېچىپ تاشلىدى ۋە بارلىق مۇجاھىدلىرىمىزنى سىياسىي ھوشيارلىقنى ئاشۇرۇپ، مۇستەقىللىق ئۈچۈن كۈرەش قىلىش يولىدا باشتىن - ئاخىرچە تۇرۇشقا چاقىردى. يىغىندا، شەرقىي تۈركىستاننىڭ ئەزەلدىن خىتاي چېگرىسى سىرتىدىكى مۇستەقىل بىر تېررىتورىيە ئىكەنلىكى ۋە شەرقىي تۈركىستان يەرلىك مىللەت خەلقىنىڭ ئۆز ئالدىغا مەۋجۇت بولۇپ كەلگەن مۇقەددەس تارىخى كۈچلۈك تەشۋىق قىلىندى.

يىغىندا، ئىختىيارى سۆز قىلغۇچىلار بىردەك مۇنۇلارنى بىلدۈردى: بۈيىغىندا قاتناشقانلار مەيلى قايسى مىللەتتىن بولايلى، مىللىتىمىزنى سۆيۈشىمىز لازىم، لېكىن ۋەتىنىمىز شەرقىي تۈركىستاننى تېخىمۇ سۆيۈشىمىز كېرەك. چۈنكى ۋەتىنىمىز مۇستەقىل بولغاندىلا، ئاندىن ھەر قايسى مىللەتلەر ئازادلىققا ئېرىشەلەيدۇ، ئاندىن تەرەققىي قىلالايدۇ. ۋەتىنىنىڭ ئاھۇ - زارىنى ھەر قانداق چاغدا ۋە ھەر قانداق جايدا ئۇنتۇپ قېلىشقا بولمايدۇ.

يىغىن شۇنى تەلەپ قىلدى، مۇھاجىرەتتىكى ھەر قايسى تەشكىلات رەھبەرلىرى ئەمەلىي ھەرىكىتى بىلەن بىرلىك، باراۋەرلىك ۋە ئىتتىپاقلىققا تۈرتكە بولۇپ، پۈتۈن دۇنيادىكى شەرقىي تۈركىستانلىقلارنىڭ ئۆز ئارا ھەمكارلىقىنى ئىلگىرى سۈرۈشى، ئۆزلىرى تۇرۇۋاتقان دۆلەتلەرنىڭ قانۇن - پرىنسىپلىرىغا ئەمەل قىلىپ، خەلقئارا مۇناسىۋەت مىزانىنى ئاساسىدا ۋەتىنى كۆچەيتىشنىڭ پىلان - تەرتىپلىرىنى ئورنىتىشى لازىم. ھەممىدە بارلىق ۋەتەنداشلارنى ھەر قايسى تەشكىلاتلارنىڭ رەھبەرلىكىدە، ھەممە بىر مەقسەتتە داۋاغا ئاكتىپ قاتنىشىپ، جان كۆيدۈرۈپ خىزمەت قىلىپ، تېخىمۇ زور مۇۋەپپەقىيەتلەرنى قولغا كەلتۈرۈشكە چاقىردى.

شەرقىي تۈركىستانلىقلارنىڭ مەرھۇم ئەيسا ئەپەندىنى يادلىنىپ ئۆتكۈزگەن مەۋلۇتتىن باشقا، تۈركىيەنىڭ قەيسەرى، قەھرىمان مارىش، كونيا قاتارلىق جايلاردا 15-16-17- دېكابىر تۈرك ئۇچاقلىرى تەرىپىدىن مەرھۇمنى يادلىنىپ مەۋلۇت ئۆتكۈزدى.

ھازىرقى زامان ئۇيغۇر ئەدەبىياتى توغرىسىدا ئىلمىي مۇھاكىمە يىغىنى

بېشى 12-بەتتە

دا ئا. ئۆتكۈرنىڭ ئورنى»، «ئەدەبىياتتىكى شەخسىيەتچىلىك مەسىلىسى»، «شەرقىي تۈركىستان تۈركلىرى توغرىسىدا دەسلەپكى قاراش»، «ھازىرقى زامان ئۇيغۇر ئەدەبىياتىدىكى مىللەتچىلىك»، «مۇھەممەت ئىمىن بۇغرانىڭ ئۇيغۇر ئەدەبىياتىدا ئوينىغان رولى»، «ئاتاقلىق شائىر ئابدۇخالىق ئۇيغۇر ۋە مىللەتچىلىك»، «ئا. ئۆتكۈرنىڭ ھازىرقى زامان ئۇيغۇر ئەدەبىياتىدا تۇتقان ئورنى» قاتارلىق ماقالىلەر سۆزلەندى.

يىغىن، ئۆتكۈر ئەپەندىنىڭ ئاتمىش نەچچە يىللىق ئۆمرى مۇساپىسىدە نۇرغۇن ئەگرى - توقاي يوللارنى بېسىپ، ھېساپسىز كۆپ جاپا - مۇشەققەتلەرنى باشتىن كەچۈرۈپ قولغا كەلتۈرگەن ئىجادىيىتى ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنىڭ تەرەققىياتىغا كۈچلۈك تۈرتكە بولۇپلا قالماي، بەلكى تۈرك ئەدەبىياتىدىمۇ مۇھىم رول ئوينايدۇ. ئۇنىڭ تۆھپىسى دۇنيا تۈركلىرىنىڭ مەدەنىيەت تارىخىدا مەڭگۈ قەدىرلىنىدۇ، دەپ ھېساپلىدى.

بىرلىك، ئىتتىپاقلىق ئۈچرىشىشى

بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتىدا ۋەكىلى بولمىغان مىللەتلەر تەشكىلاتىنىڭ رەئىسى ئەركىن ئالپتېكىن، «شەرقىي تۈركىستان گېزىتى» ساھىبى ئارسلان ئالپتېكىن مەرھۇم ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىن روھىغا دۇئا بىلەن يادلىنىپ ئۆتكۈزۈلگەن مەۋلۇت مۇناسىۋىتى بىلەن 15 - دېكابىر مۇھاجىرەتتىكى شەرقىي تۈركىستانلىقلارنىڭ ئۈچرىشىش - سۆھبەت يىغىنىنى تەرتىپلىدى.

بىرلىك، ئىتتىپاقلىق ماۋزۇسىغا ئوقۇلغان يىغىن زالى ئوتتۇرا ئاسىيادىن كەلگەن شەرقىي تۈركىستانلىق ۋەتەنداشلار ۋەكىللىرى، پۈتۈن تۈركىيەدىكى شەرقىي تۈركىستان جەمئىيەت، تەشكىلات رەھبەر-

يۈزمۇ - يۈز تۇرۇپ كۆرەش قىلىشتىن قورقماسلىق كېرەك

بېشى و-بەتتە

شا: سىلەر بۇندىن كېيىن قانداق قىلماقچى بولىۋاتىسىلەر؟

ئە: يوقىرىدا ئېيتقىنىمدەك، بىزنىڭ تەشكىلاتىمىز ئاساسەن ئوقۇغۇچىلارنى ئاساس قىلىپ قۇرۇلغان ئىلمىي تەشكىلات. بۇندىن كېيىن تەشكىلاتىمىزنىڭ رولىنى تېخىمۇ كۈچەيتۈرۈپ، مۇستەقىللىق داۋاسىغا ئاكتىپ قاتنىشىپ، سىياسىي جەھەتتە، بارلىق شەرقىي تۈركىستان تەشكىلاتلىرى بىلەن بىردەكلىكنى ساقلاپ، ئىتتىپاقلىقنى كۈچەيتىمىز. تەشكىلاتىمىزنىڭ ئالاھىدىلىكىگە ئاساسەن، ئوقۇش ئۈستىدە بولىۋاتقان ئەزالىرىمىزنىڭ ئۆزىنى ۋەتەن، مىللەتنىڭ يارامىلىق ئادىمى قىلىپ يېتىشتۈرۈش، ھەقىقىي بىلىمگە ئىگە بولىشى ئۈچۈن ئەھمىيەت بېرىمىز. چۈنكى، قورۇق ئاۋازنىڭ ھېچقانداق پايدىسى يوق، يۈزەكى بىلىم ئېلىپ بولدى قىلىش، چوڭقۇر ئىگىللىمەسلىك ئىستىقبالىمىزغا نوقسان يەتكۈزىدۇ. شۇنداقلا ئىلمىي مۇھاكىمە يىغىنلىرىنى ئۇيۇشتۇرۇشنى تېخىمۇ قانات يايدۇرۇپ، مىللىتىمىزنىڭ مەدەنىيىتىنى يوقىرى كۆتىرىش، تونۇتۇش ئۈچۈن خىزمەت قىلىمىز.

بۇ پۇرسەت بىلەن شۇنىمۇ ئېيتىپ ئۆتەيكى، ئۇلۇغ ئۇستازىمىز، بۈيۈك مۇجاھىد ئەيسا يۈسۈپ ئالپ تېكىننىڭ يىل نەزىرى مۇناسىۋىتى بىلەن ئوغلى ئەركىن ئالپ تېكىن «ئەيسا يۈسۈپ ئالپ تېكىن ۋەخپى»نىڭ قۇرۇلغانلىقىنى ئېلان قىلدى. بۇ ئىشتىن بارلىق تەشكىلات ئەزالىرىمىز ناھايىتى خوشال بولدى. چۈنكى، بۇ، رەھبەرلىكنىڭ ئىرادىسىگە تېخىمۇ جانلىق ئەمەل قىلغانلىق بولىدۇ. بىز بۇ ۋەخپىنىڭ ئىسمى جىسمىغا لايىق كۆرەش ئېلىپ بارىدىغانلىقىغا ئىشىنىمىز ۋە يېقىندىن قوللاپ - قۇۋۋەتلەيمىز.

شا: سۆھبىتىڭىزگە رەھمەت.

لەن مۇستەقىللىقنى كۈتۈپ كەلدۇق. لېكىن، بىز شۇنىڭغا تولۇق ئىشىنىمىزكى، دۇنيا يۈزىدىكى بارلىق مۇستەملىكىچىلەر ئاساسىي جەھەتتىن كۆرەش بىلەن ئاغدۇرۇپ تاشلىنىدۇ، بەزى چاغلاردا ئۆز ئىچىدىن پارچىلىنىپ يوقىلىدۇ. لېكىن، بىز كوممۇنىست خىتاينىڭ ئۆز ئىچىدىن پارچىلىنىپ ھالاك بولىشىنى كۈتۈپ ئولتارساق، خەلقىمىز يوق بوپ كېتىدۇ، بۇنىڭ ئۈچۈن خىتايغا قارشى كۈچلۈك كۆرەشنى قانات يايدۇرۇشىمىز لازىم. بۇنىڭ ئۈچۈن مۇستەھكەم ئۇيۇشقان بىرلىك، ئىتتىپاقلىق ئاساسىدا تەشكىللەنگەن بولغان مىللىي مەركىزنى قۇرۇپ، ئۇنىڭ يېتەكچىلىكىدە ئورتاق پىكىر، ئورتاق ئاۋاز بىلەن ھەققانىي داۋارىمىزنى پۈتۈن دۇنياغا تەسىر كۆرسەتكىدەك كۆرەش يولى بىلەن ئېلىپ بېرىشىمىز لازىم. شۇنداق قىلغاندىلا، پۈتۈن دۇنيانىڭ دىققىتىنى ئۆزىمىزگە قارىتىپ، ئۇلارنىڭ ياردىمىگە ئېرىشەلەيمىز.

2 - نۆۋەتتە، شەرقىي تۈركىستاننىڭ مۇستەقىللىقىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش كۆرەش يولىدا، ئۇنىڭ تېررىتورىيە پۈتۈنلىكىنى قوغداپ قېلىش داۋاسى ئوتتۇرىغا چىقماقتا. چۈنكى، ۋەتىنىمىزنىڭ چەكسىز بايلىقى پۈتۈن دۇنيانىڭ كۆزىنى قىزارتىپ، نەپسىنى تاقىلدىتىۋاتىدۇ. بۇنىڭدا، كوممۇنىست خىتاي «ئۆز يېنىغا ئۆز كۆچىنى قورۇش» سۈيىقەستىنى ئىشلىتىپ، ... شەرقىي تۈركىستاننىڭ بايلىقىنى پۈتۈن دۇنياغا داۋراڭ سېلىپ، چەت ئەل سودىگەرلىرىنى مەبلەغ سېلىشقا قىزىقتۇرماقتا. نەتىجىدە، ئۆزىنى «دېموكراتىيىنى ئەڭ ئاكتىپ ۋە كۈچلۈك قوغدىغۇچىسى، كىشىلىك ھوقۇقنى تەشەببۇس قىلغۇچىلارنىڭ ئۈلگىسى» دەپ كېلىۋاتقان ئامېرىكىدىكى ئەڭ چوڭ (EHSAN) شىركىتى بۈگۈن شەرقىي تۈركىستاننىڭ يۈرىكى بولغان تەكلىماكاننى ئىگىلەپ، بايلىقىمىزنى قېزىشقا كىرىشتى. بۇنىڭدىن خەۋەر تاپقان باشقا چەت ئەل مەملىكەتلەرنىڭ سودىگەرلىرىمۇ كوممۇنىست خىتاي بىلەن توختام تۈزۈشنى ئىلگىرى سۈرمەكتە. مىنىڭچە، بۇ مەسىلە، ھازىرقى داۋارىمىزدىكى ھەرگىز سەل قاراشقا بولمايدىغان ۋە ئاقىۋىتىنى مۆلچەرلەش قىيىن بولغان بىر مەسىلە. چۈنكى، شەرقىي تۈركىستاننىڭ ھەقىقىي ئەھۋالىدىن خەۋەرسىز ئاشۇ چەت ئەل كۈچلىرى، كەلگۈسىدە ئۆزىنىڭ بىردىن بىر مەنپەئەتى بولغان كاپىتالىنى قوغداپ قېلىش ئۈچۈن، بىزنىڭ مۇستەقىللىق كۆرىشىمىزنىڭ غەلىبىسىگە قاتتىق توسقۇنلۇق قىلىشى مۇمكىن.

كوممۇنىست خىتاي دائىرىلىرى خۇددى، «دۈشمەن ئاجىزلاشقانسېرى، غالجىرلىشىدۇ» دېگەندەك ئىچكى جەھەتتىن پارىخورلۇق، نەپسانىيەتچىلىك ۋەرەگۋازلىق بىلەن ئاجىزلىشىپ كېتىۋاتقان ھاكىمىيىتىنى قوغداپ قېلىش يولىدا قاتتىق جان تالاشماقتا. دۇنيادا ئاتمايدىغان تاڭ، تىنجىمايدىغان بوران، توختىمايدىغان يامغۇر، ئۆلمەيدىغان ئادەم بولمىغىنىدەك، كوممۇنىست خىتايمۇ ئۆز ھالاكىتىدىن قېچىپ قۇتۇلالمايدۇ. زۇلۇم قانچە ئېغىرلاشقانسېرى قارشىلىق شۇنچە كۈچىيىدۇ. بۇ بىر قانۇنىيەت. ھېچقانداق كۈچ ئەزەلدىن بۇ قانۇنىيەت ئالدىدا ئەبەدىي غالىپ كەلگەن ئەمەس!

قايغۇلۇق خەۋەر: پۈتۈن دۇنيا تۈركلىرىنىڭ ئۇلۇغ ئۇستازى، سىياسەتچىسى، تۈركلۈك - ئىسلام ئالەمىنىڭ قوغدىغۇچىسى، شەرقىي تۈركىستان مۇجاھىدلىرىنىڭ ئەڭ يېقىن دوستى ۋە قوللىغۇچىسى، تۈركىيە مىللەتچى ھەرىكەت پارتىيىسىنىڭ رەئىسى ئالپ ئارسلان تۈركەش بۇيىل 4 - ئاينىڭ 4 - كۈنى كېسەل سەۋەبى بىلەن بەختكە قارشى ئەنقەرەدە ۋاپات بولدى. ئاللاھ، ئۇنىڭ روھىغا رەھمەت ئەيلىسۇن!

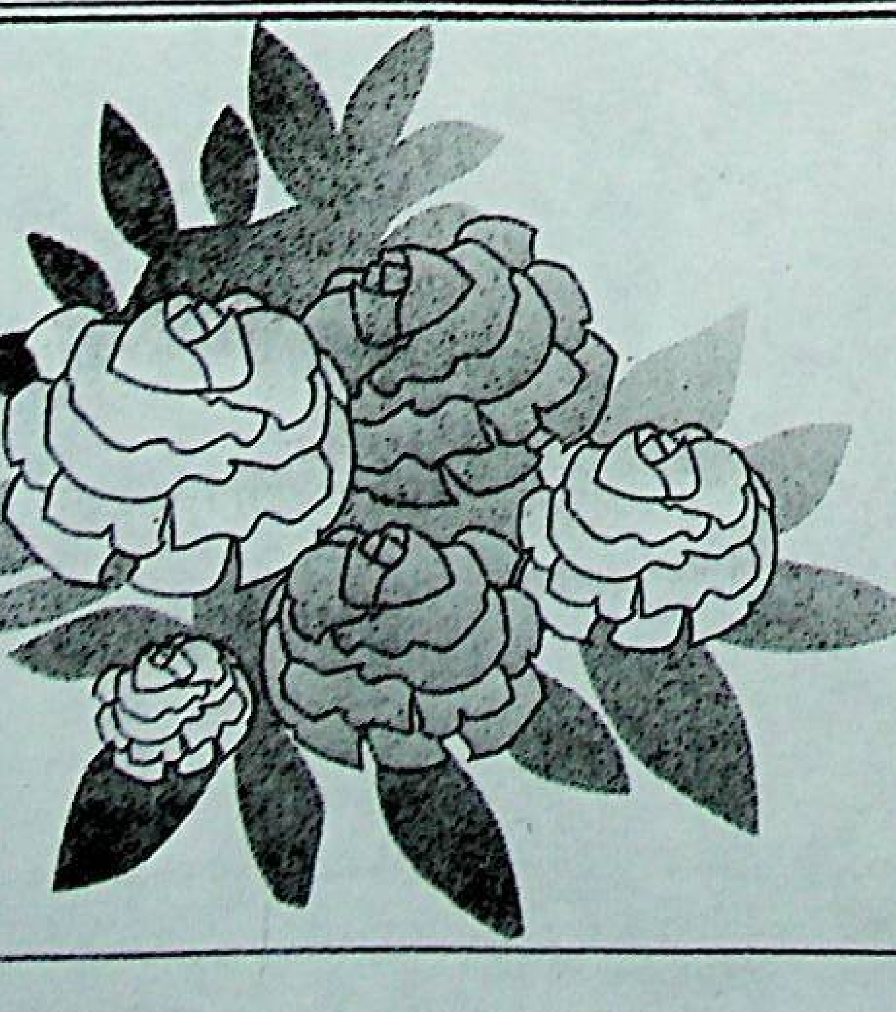

داۋا يولىدا سەل قاراشقا بولمايدىغان مەسىلە

ئابدۇللاجان بارات (ئامېرىكا)

ھەممىمىزگە مەلۇمكى، بىزنىڭ مۇستەقىللىق - ئەركىنلىك - ھۆرلۈك ئۈچۈن ئېلىپ بېرىۋاتقان مەملىكەت ئىچى ۋە سىرتىدىكى مۇجادىلىمىز، ھەرگىزمۇ مۇستەملىكىچىلەر ئېيتقاندەك، ئاتالمىش «بۆلگۈنچىلىك»، «پارچىلاش» بولماستىن، بەلكى ئەزەلدىن مۇستەقىل مەۋجۇت بولۇپ كەلگەن؛ بۈگۈنكى كۈندە، كوممۇنىست خىتاينىڭ قاتمۇقات زۇلمى ئاستىدا قالغان ئەزىز ۋەتىنىمىز شەرقىي تۈركىستاننى قايتۇرۇپ ئېلىپ، مۇستەقىللىقنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش، ئۆز تەقدىرىمىزنى ئۆزىمىز بەلگىلەش ئۈچۈن ئېلىپ بېرىۋاتقان ھەققانىي كۆرەشتۇر. بىزنىڭ بۇ كۆرىشىمىز، گەرچە تارىختا بولۇپ ئۆتكەن كۆرەشلىرىمىز بىلەن مەقسەت ھەم خاراكتې... تىن بىردەك بولسىمۇ، لېكىن شارائىت ۋە دەۋر جەھەتتىن پەرقلىنىدۇ. شۇڭا، ھازىرقى دۇنيا 21 - ئەسىرگە كىرىش ئالدىدىكى ئۆتكۈنچى دەۋردە، مىنىڭچە، مۇستەقىللىقنى ئەمەلگە ئاشۇرۇشتىن ئىبارەت شەرەپلىك كۆرەش يولىمىزدا، تۆۋەندىكى مەسىلىگە سەل قاراشقا بولمايدۇ.

1 - . ھازىرقى پۈتكۈل دۇنيا ئەللىرى جۈملىدىن بىزمۇ ھەم «تىنچلىق»نى، خەلقىنىڭ خاتىرجەملىكىنى ئارزۇ قىلىمىز. شۇنىڭ ئۈچۈندۇر قانچىلىغان ئازاپ ئوقۇبەتلەرگە لىۋىمىزنى چىشلەپ، كەلگۈسىدە «دۇنيا دېموكراتچىلىرى»گە چەكسىز ئۈمىد باغلاپ، ئىلمىي ئاساستا تىنچ يول بىـ

تۈركىيىدە مەرھۇم ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىن ھەپتىلىكى ئۆتكۈزۈلدى

ئۆز خەۋىرىمىز: شەرقىي تۈركىستان مۇجاھىدلىرىنىڭ ئۇلۇغ ئۇستازى، بۈيۈك تۈركلۈك مۇجاھىدى ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىن ۋاپاتىنىڭ بىر يىللىقىنى خاتىرلەپ تۈركىيىنىڭ ھەرقايسى جايلىرىدا «ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىن ھەپتىلىكى» ئۆتكۈزدى.

1996 - يىل 12 - ئاينىڭ 13 - كۈنى ئىستانبۇلدىكى شەرقىي تۈركىستان كۆچمەنلەر دەرنىكى، شەرقىي تۈركىستان ۋەخپى تەرىپىدىن تۇپراق بېشىدا مەۋلۇت ئۆتكۈزۈلدى. كۆچمەنلەر دەرنىكىنىڭ مائاۋىن باشلىقى ئەرپۇلات دۆنمەز ئېچىلىش نۇتقىدا مۇنداق دېدى: «ئەيسا ئەپەندى ھاياتىنى شەرقىي تۈركىستان داۋاسى بىلەن پۈتۈن تۈركلۈك داۋاسى ئۈچۈن كۈرەش قىلىش بىلەن تاماملىغان بۈيۈك مۇجاھىد».

تۇپراق بېشى مەۋلۇتكە مەرھۇمنىڭ پەرزەنتلىرىدىن ئەركىن ئالپتېكىن، ئارسلان ئالپتېكىن، گېزىتىمىز باش مۇھەررىرى شاھخەلىل بوزقۇرت (كۆك بۆرە)، شەرقىي تۈركىستان ۋەخپى باشلىقى رىزا بەكىن، شەرقىي تۈركىستان كۆچمەنلەر دەرنىكى باشلىقى ئابدۇۋەلى جان، «تۈركىيە گېزىتى» يازغۇچىسى مەرۋەت ئاكالىپ، كونيا تۈرك ئوچاقلىرى باشلىقى ياشار چال ۋە شەرقىي تۈركىستان مۇجاھىدلىرى قاتناشتى.

مەۋلۇتتىن كېيىن، جۈمە نامىزى مۇناسىۋىتى بىلەن زەيتۇن بۇرۇن ئەمىنە ئىناچ مەسچىتتە مەرھۇم ئۈچۈن خەتمىقۇرئان ئوقۇلدى.

14 - دېكابىر ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىننىڭ پەرزەنتلىرى، ئىستانبۇلدىكى ئاق كۆن مېھمانخانىسىنىڭ مۇراسىم زالىدا مەرھۇم ئۈچۈن دۇئا بىلەن ياد ئېتىپ مەۋلۇت ئۆتكۈزدى. مەۋلۇتكە قازاقىستاندىن «ئۇيغۇر ئاۋازى گېزىتى» ئەدەبىيات - سەنئەت بۆلۈمىنىڭ باشلىقى، شائىر دولقۇن ياسىن، «ب. ب. س» نىڭ ئوتتۇرا ئاسىيا مۇخبىرى، تىل - ئەدەبىيات پەنلىرى نامزاتى خەمىت ھەمرايېۋ، ئەدەبىيات ھەۋەسكارى، تىجارەتچى شىۋكەت تۇردىيېۋ، ژىگىت بېشى تەلئەت، ئابدىرېشىت، باتۇرخان، كېرەمجان؛ قىرغىزىستاندىن ئۇيغۇر بىرلەشمىسىنىڭ رەئىسى ئىلدان ئابباس، قىرغىزىستان ئۇيغۇر ئىتتىپاقى رەئىسى نۇرمەھەممەت كەنجى ۋە ئايالى، قادىرھاجىم، داۋۇت ھاجىم، مەۋلان ھۈشۈر، ئابدۇغۇپۇر تۇردىيېۋ، شېركەت دىرېكتورى نىزامەت ھاجىم، رەپىق ھېسامىدىنوۋ، قىرغىزىستان رادىئوسى ئۇيغۇر بۆلۈمىنىڭ باشلىقى غەيرەتجان تۇردىيېۋ؛ ئۆزبېكىستاندىن «مەرىپەت شېركىتى» دىرېكتورى بارىيوپ ئابدۇلجان، ئاتاقلىق ناخشىچى سۇلتان مەمەت قاتارلىق ۋەكىللەر ئوتتۇرا ئاسىيا تۈرك جۇمھۇرىيەتلىرىدىكى شەرقىي تۈركىستانلىق ۋەتەنداشلارغا ۋاكالىتەن قاتناشتى. مەۋلۇتكە تۈركىيە سىرتىدىن يەنە ئېدونىيە رېپوپلىكىسىدىن «ئو. ن. پ. ئو» تەشكىلاتىنىڭ باشلىقى لېنارت مەۋېر، گېرمانىيىدىن ياۋروپا شەرقىي تۈركىستان بىرلىكىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى ئەسقەرجان، تۈركىيىدىن ھەرقايسى پارتىيە، جەمئىيەت، تەشكىلات رەھبەرلىرى، ھۆكۈمەت، دۆلەت خادىملىرى، ئاخبارات - نەشرىيات تارماقلىرىنىڭ مەسئۇللىرى، گېزىت، ژۇرنال مۇخبىرلىرى، تۈركلۈك مۇجاھىدلىرى ۋە تۈركىيىدىكى شەرقىي تۈركىستان تەشكىلاتلىرىنىڭ رەھبەرلىرى، شەرقىي تۈركىستانلىق ئوقۇغۇچىلار - ياشلار قاتناشتى. داۋامى 11 - بەتتە

ھازىرقى زامان ئۇيغۇر ئەدەبىياتىدا ئىلمىي مۇھاكىمە يىغىنى

ئۆز خەۋىرىمىز: تۈركىيىدىكى شەرقىي تۈركىستانلىق «ئوقۇغۇچى - ياشلار بىرلىكى» نىڭ تەشەببۇسى ۋە ئۇيۇشتۇرۇشىغا ئاساسەن، تۈرك ئوچاقلىرى ئەنقەرە شۆبىسى، تۈرك دۇنياسىنىڭ قىممەتلىك بىر پارچىسى بولغان شەرقىي تۈركىستاندا يېتىشكەن ئالىم ۋە تالانتلىق شائىر، يازغۇچى ئابدۇرېھىم ئۆتكۈرنىڭ ۋاپاتىنىڭ بىر يىللىقىنى خاتىرلەپ، 1996 - يىل 12 - ئاينىڭ 28 - كۈنى ئەنقەرەدە «ھازىرقى زامان ئۇيغۇر ئەدەبىياتىدىكى مىللىي كۈرەش» ھەققىدە ئىلمىي مۇھاكىمە يىغىنى ئۆتكۈزدى. يىغىنغا، تۈركىيىنىڭ تارىخشۇناسلىق، مىل-

لەتشۇناسلىق، ئارخېئولوگىيە ئالىملىرى، تۈرك ئەدەبىياتى تەتقىقاتچىلىرى، مائارىپ، مەدەنىيەت تارماقلىرىدىكى خادىملار، ئۇنى-

ۋېرسىتېتلارنىڭ مەشھۇر پروفېسسورلىرى، ئوقۇتقۇچى - ئوقۇغۇچىلار، ئاسپىرانتلار ۋە بىر قىسىم ئىلغار ياشلار قاتناشتى. ئۇلار يىغىندا «ئۇيغۇر خەلق ئەدەبىياتىدىكى نەسىردىن ئەپەندى»، «تۈركىيە تۈرك ئەدەبىياتىنىڭ ئا. ئۆتكۈرگە بولغان تەسىرى»، «ئۇيغۇر رومانچىلىقى...

داۋامى 11 - بەتتە

گېزىت باشلىقى: ئارسلان ئالپتېكىن
باش مۇھەررىر: شاھخەلىل بوزقۇرت (كۆك بۆرە)
گېزىتنىڭ تۈركىيە ئىستانبۇلدىكى ئادرېسى:

Gazete Sahibi
ARSLAN ALPTEKİN
Yazı İşleri Müdürü
ŞAHHALİL BOZKURT

Gazete Adresi : Cumhuriyet Mah.Beykent Sitesi
Blok.I5.D/23 Beylikdüzü - İstanbul
Tel:(0212)8724967-8724776 Fax:(0212)8724967

ئىزاھات: گېزىتىمىزدە ئېلان قىلىنغان ماقالىلارنىڭ مەسئۇلىيىتى ئاپتورلار ئۈستىدە، تەھرىراتتىن ماقالىلار قايتۇرۇلمايدۇ ۋە جاۋاپ بېرىلمەيدۇ.

Yayınlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.Gönderilen yazılar yayınlansın veya yayınlanmasın iade edilmez.İsim zikredilmeden iktibas edilemez.